

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 14. juuni 2023
(OR. en)

10602/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0179(NLE)

SOC 446
EMPL 310
EDUC 253
JEUN 162
ECOFIN 597
MI 524
FISC 127

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	13. juuni 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 316 final
Teema:	Ettepanek: NÕUKOGU SOOVITUS sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 316 final.

Lisatud: COM(2023) 316 final

Strasbourg, 13.6.2023
COM(2023) 316 final

2023/0179 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS

sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta

{SWD(2023) 208 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Euroopa sotsiaalõiguste samm on suunanäitaja, mille abil saavutada **tugev sotsiaalne Euroopa**, mis on **õiglane, kaasav ja kus igaühel on võimalus jõudsasti areneda**. Et Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava konkreetsed meetmed ellu viia, peavad ELi institutsioonid, riikide ametiasutused, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond ühiselt pingutama.

Mitmesugused probleemid, nagu kliimamuutused, digipööre, suurenev ebavõrdsus ja demograafilised muutused, on ajendanud Euroopa Liitu (EL) välja töötama poliitikameetmeid, millega olla eeskujuks **õiglase, kestliku ja kaasava ülemineku** edendamisel Euroopa roheline kokkulepe¹ vaimus. COVID-19 pandeemia ja Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja **kaugeleulatuvad tagajärjed** on tõstnud esile tungiva vajaduse selle ülemineku järele.

Selle ülemineku esirinnas on **sotsiaalmajanduse üksused**, mis annavad ELis tööd umbes 13,6 miljonile inimesele². On näha, et nad suudavad väga hästi edendada **vastupanuvõimelisi ja kaasavaid kogukondi ja ärimudeleid, demokraatlikku osalust ning kõigi hüvanguks toimivat majandust**. Nad annavad ka olulise panuse SKPsse riikides, kus on kõige arenenumad sotsiaalmajanduse struktuurid³.

Sotsiaalmajandus on üldmõiste, mis katab paljusid eraõiguslikke üksusi, kes seavad kasumi asemel esikohale inimesed ning sotsiaalsed ja keskkonnaeesmärgid. Kuigi sotsiaalmajanduse kui sellise tegevusulatus ja sotsiaalmajandust kirjeldavad mõisted võivad sõltuvalt riigi tavadest erineda, hõlmab see tavaliselt **ühistuid, vastastikuse abi ühinguid, ühendusi** (sh heategevusorganisatsioonid), **sihtasutusi** ning **sotsiaalseid ettevõtteid**. Peale inimeste ja planeedi esikohale seadmise järgivad need üksused ka muid ühiseid peamisi põhimõtteid, sealhulgas kasumi taasinvesteerimine ühiseid huve või ühiskonda teenivasse tegevusse ning demokraatlik ja/või kaasav juhtimine.

Ettepanek võtta vastu nõukogu soovitus sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta kuulutati välja Euroopa Komisjoni **sotsiaalmajanduse tegevuskavas**⁴ 2021. aastal. Tegevuskavas tegi komisjon ettepaneku võtta 2030. aastaks konkreetsed meetmeid, et soodustada sotsiaalset innovatsiooni, toetada sotsiaalmajandust ning selle äri- ja korralduslikke mudeleid ning suurendada sotsiaalmajanduse jõudu kujundada ümber majandust ja ühiskonda. Põhieesmärk on võimaldada sotsiaalmajandusel kasvada, luues **soodsad tingimused, hõlbustades ettevõtte alustamist ja laiendamist ning suurendades teadlikkust** sotsiaalmajanduse võimalustest.

¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

² See arv käib EL 28 kohta. Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Monzon, J. L., Chaves, R., „Recent evolutions of the Social Economy in the European Union“ (Sotsiaalmajanduse hiljutised arengusuunad Euroopa Liidus), 2017, lk 66.

³ Näiteks Prantsusmaal 10 % SKPst, <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>.

⁴ Komisjoni teatis „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“ (COM(2021) 778 final).

Euroopa Parlament väljendas resolutsiooniga tegevuskava üle heameelt⁵. See on kooskõlas nõukogu 2015. aasta järeldustega sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamise kohta,⁶ milles nõustuti, et sotsiaalmajandust on oluline edendada, ja kutsuti Euroopa Komisjoni üles võtma meetmeid sektori arengu hoogustamiseks.

Sotsiaalmajanduse lisaväärtus

Sotsiaalmajandus võib olla tähtis väga paljude ühiskonnaprobleemide lahendamisel. Kui kasutada ära sotsiaalmajanduse eeliseid, st suudet **luua kvaliteetseid töökohti, soodustada sotsiaalset kaasatust ja tööturule kaasamist ning edendada kestlikku arengut**, saab see sektor aidata rakendada [Euroopa sotsiaalõiguste sammast](#) ja selle üldpõhimõtteid, milleks on **võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule, õiglased töötingimused ning sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasatus**. Konkreetselt saab sotsiaalmajandus aidata palju kaasa sellele, et saavutada Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava ambitsioonikad **ELi 2030. aasta peamised eesmärgid**, st et vähemalt 78 % 20–64 aastastest peaks olema tööga hõivatud, et igal aastal peaks koolitusel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest ning et vähendataks vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähemalt 15 miljoni võrra, ja aitab saavutada liikmesriikide võetud kohustusi nende eesmärkide täitmiseks⁷

Seda võimaldab sotsiaalmajandus tänu sellele, et loob töökohti ja majandusvõimalusi, mis aitavad **tööturule** ja ühiskonda **loimida noori, vanemaelisi inimesi ning ebasoodsas olukorras olevaid rühmi** (nt pikaajalised töötud, vaimse või füüsilise tervise häiretega, tööjõu hulka mittekuuluvad, madala kvalifikatsiooniga või puudega inimesed ning rändetaustaga või rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed, sh romad). Ühtlasi soodustab sotsiaalmajandus **õiglasi töötingimusi**, kaasates töötajaid juhtimisse ja otsuste tegemisse. See on väga tähtis, sest nende rühmade seas on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse risk sageli eriti suur. Võimalused, mida sotsiaalmajandus pakub, eriti koostöös tavaettevõtjatega, võivad olla **hüppelauaks ka muudesse tööturusektoritesse siirdumiseks**. Sotsiaalmajandus annab tööd ka suures osas naistele⁸ ja pakub teenuseid, mis aitavad naistel tööturule pääseda, näiteks lapsehoiuteenuseid. Seega aitab käesolev ettepanek täita **soolise võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025**⁹, millega soovitakse kaotada tööturu soolõhe ja saavutada võrdõiguslikkus eri majandussektorites.

Kuna sotsiaalmajanduse üksused pakuvad töövõimalusi, mis on kohandatud inimeste ja kohaliku majanduse vajadustele, ning koolitus- ja ümberõppevõimalusi, saavad nad aidata töötajatel **arendada tööturu muutustele reageerimiseks vajalikke oskusi ja teadmisi**. See on eriti oluline rohe- ja digipööret arvestades. Oskusi arendades saab leevendada tööjõupuudust ja aidata kaasa üldisele majanduskasvule. Näiteks pakuvad sotsiaalmajanduse üksused sageli töökohapõhist õpet ja tööpõhiseid õppeprogramme, milles kasutatakse ära sektori ühis- ja koostöövaimust tulenevat teadmiste jagamise kultuuri. Mõned

⁵ Euroopa Parlamendi 6. juuli 2022. aasta resolutsioon ELi sotsiaalmajanduse tegevuskava kohta (2021/2179(INI)).

⁶ Nõukogu järeldused sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamise kohta (15071/15).

⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021) 102 final).

⁸ Mõnes riigis on naiste osakaal tavapärase erasektori või isegi avaliku sektori omast palju suurem. Näiteks Prantsusmaal on erasektori (v.a sotsiaalmajandus) töötajatest naised 40 % ja avaliku sektori töötajatest 63 %, samas kui sotsiaalmajanduses on naised 68 % töötajatest. CNCRESS, „État des lieux de l'égalité femmes-hommes dans l'Économie Sociale et Solidaire“, 2019, lk 6.

⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ (COM(2020) 152 final)

sotsiaalmajanduse üksused pakuvad digi- ja roheoskuste alaseid koolituskursusi, milles saavad osaleda ebasoodsas olukorras olevad rühmad, ning aitavad seega kaasa õiglasemale üleminekule.

Tänu sellele, et sotsiaalmajanduse üksused tegutsevad üldjuhul alt üles suunatud viisil, olles lähedal kogukondadele, inimestele ja nende ees seisvatele probleemidele, saavad need üksused väga hästi tegutseda **sotsiaalsete novaatoritena** ning leida lahendusi, mida saab laiendada ja/või korrata ning mis aitavad tuua süsteemseid sotsiaalseid muutusi. Sotsiaalmajandus võib leida uuenduslikke viise esmaste sotsiaalteenuste pakkumiseks täiendusena riigi tasandil osutatavatele avalikele teenustele, püüdes **pakkuda kvaliteetseid ja inimkeskseid sotsiaalteenuseid sidusal ja kulutõhusal viisil**. Näiteks võivad sotsiaalmajanduse üksused olla avaliku sektori asutuste jaoks tähtsad partnerid kvaliteetsete hooldusteenuste osutamisel, nagu on tunnustatud Euroopa hooldusstrateegias¹⁰.

Sotsiaalmajandus võib toetada ka ELi tööstusstrateegiat¹¹. Selles strateegias on kirjeldatud probleeme, millega seisavad silmitsi 14 tööstusökosüsteemi, sealhulgas lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse ökosüsteem, rohe- ja digipöörde elluviimisel ja oma vastupanuvõime suurendamisel. Sotsiaalmajanduse üksustel on väga head võimalused **arendada kestlikke tooteid ja teenuseid ning kasutada kaasavaid ärimudeleid**. Eeskujuna andvad näited on energiakogukonnad ja -ühistud, mahepõllumajandus, kestlik turism ning ringsed tooted ja teenused. Sotsiaalmajanduse üksusi ja novaatoreid nähakse sageli rohepöörde eestvedajatena, kes aitavad muuta selle pöörde õiglasemaks ja kaasavamaks, sidudes selle solidaarsusväärtustega.

Sotsiaalmajanduse ärimudelid **loovad kohalikule majandusele ja ühiskonnale väärtust**, muutes need kaasavamaks, vastupanuvõimelisemaks ja kestlikumaks. Need mudelid on kohaliku majandusega väga tugevasti seotud ja nende eesmärk on teenida kohalikku kogukonda, rakendades kohapõhist innovatsiooni, millega kasutatakse võimalikult palju ära kohalikke ressursse ja varasid ning suunatakse majanduskasu ja tulu tagasi kohaliku majandusse. See aitab stimuleerida kohalikku majandust ja taaselavdamist, soodustades konkreetselt neile aladele olulistest sektorites uute ettevõtete ja töökohtade loomist. Siia kuulub põllumajandus ja mahepõllumajanduslik toidutootmine maapiirkondades ja äärealadel, ELi äärepoolseimates piirkondades,¹² majanduse taaselavdamist vajavates piirkondades ning sinises majanduses. Sotsiaalmajanduse üksused võivad tuua kasu ka ringmajandusele, edendades tegevust kestliku tootedisaini vallas, laiendades parandamist ja korduskasutamist ja suurendades jäätmete kogumist ja ringlussevõttu ning edendades seega toimivat teisese toorme turgu. Ja kuna sotsiaalmajanduse üksused aitavad taaselustada maapiirkondi ja äärealasid, võivad nad aidata leevendada ka nende piirkondade demograafilisi suundumusi.

Probleemid

¹⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa hooldusstrateegia kohta (COM(2022) 440 final).

¹¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“ (COM(2021) 350 final).

¹² ELis on üheksa äärepoolseimat piirkonda – Prantsuse Guajaana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, Réunioni saar ja Saint-Martin (Prantsusmaa), Assoorid ja Madeira (Portugal) ning Kanaari saared (Hispaania). Need asuvad Atlandi ookeani lääneosas, Kariibi mere piirkonnas, Amazonase metsas ja India ookeanis. Kokku elab neis 4,8 miljonit inimest.

Sotsiaalmajandus on viimasetel aastatel muutunud riikide ja piirkondade tasandil nähtavamaks ja leidnud rohkem tunnustust¹³. Rohkem kui pooled liikmesriigid on kehtestanud sotsiaalsete ettevõtete ja/või sotsiaalmajanduse jaoks sihipärased õigusraamistikud ja poliitikameetmed. Tõendid näitavad siiski, et liikmesriikide võetud meetmed **ei ole alati andnud häid tulemusi**. Sellel võivad olla järgmised põhjused:

- **puudub selgus ja arusaamine** sotsiaalmajanduse **põhimõtete ja tegevusulatus** osas;
- piisavalt ei tunnustata **sotsiaalmajanduse lisaväärtust** ühiskonna ja majanduse jaoks, eelkõige uutele suundumustele reageerimisel;
- toetusmeetmed ei ole ajas järjepidevad ja/või need piiravad asjatult sotsiaalmajanduse üksuste tegevust konkreetsete tegevuste või konkreetset liiki ärimudelitega¹⁴;
- õigusraamistikud on killustunud;
- liikmesriikide haldus- ja poliitiline suutlikkus on piiratud;
- sektori kohta **puuduvad täpsed andmed ja statistika**, mis piirab arusaamist sektori suuruselt ja mõjust, ning
- puudub sotsiaalmajanduse üksuste elutsükli eri etappide jaoks **kohandatud rahastus**¹⁵.

Nende puuduste tõttu on sektori **potentsiaal** paljudes ELi riikides **kasutamata**. Näiteks oli 2017. aastal liikmesriikides tasustatud töö osakaal sektoris vahemikus 0,6–9,9 %, kusjuures ELi keskmine oli 6,3 %¹⁶. See näitab sektori erinevat arengutaset ELis.

Poliitikat ja õigusnorme on raske sotsiaalmajanduse vajadustega kohandada, võttes arvesse selles tegutsevate üksuste ja selles kasutatavate ärimudelite mitmekesisust ning nende sektorite rohkust, kus sotsiaalmajanduse üksused tegutsevad. Näiteks tegutsevad need üksused põllumajanduse, ehituse, korduskasutamise ja parandamise, jäätmekäitluse, energia ja kliima, finants- ja kindlustustegevuse, kinnisvara, hariduse, hoolduse ning kunstide valdkonnas.

Sotsiaalmajandust mõjutavad seega mitmed **horisontaalsed ja valdkondlikud poliitikameetmed ja sätted**, näiteks sätted, mis reguleerivad tööturupoliitikat, tervishoiu- ja hooldusteenuseid, haridust, oskusi ja koolitust, maksustamist, riigihankeid, konkurentsi, tööstust, kohalikku ja piirkondlikku arengut ning territoriaalset koostööd. Seepärast on sotsiaalmajanduse tõhusaks toetamiseks vaja kõikehõlmavat lähenemisviisi, milles võetakse arvesse kõiki omavahel seotud aspekte, mis sektorit mõjutavad.

¹³ Euroopa Komisjon, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, Carini, C., Borzaga, C., Chiomento, S. jt, „Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report“ (Sotsiaalsed ettevõtted ja nende ökosüsteemid Euroopas – võrdlev kokkuvõttev aruanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2019.

¹⁴ Näiteks võib teatavates riikides teatavate kategooriate sotsiaalsete ettevõtete jaoks sobiv õiguslik staatus (nt töölelõimimisega tegelevad sotsiaalsed ettevõtted) olla liiga piirav sotsiaalsete vajaduste osas, mida need organisatsioonid peavad täitma. Samuti võib ELi õigusnormide, näiteks riigihanke-eeskirjade liiga piirav ülevõtmine seada sotsiaalmajanduse üksused ebasoodsamasse olukorda.

¹⁵ Euroopas on hinnatud sotsiaalsete ettevõtete rahastamise puudujääk peaaegu miljardile eurole aastas ning mikrorahastamise puudujääk ELis 12,9 miljardile eurole aastas. Hinnanguliselt kasutati programmitöö perioodil 2014–2020 sotsiaalmajanduse toetamiseks ELi eelarvest vähemalt 2,5 miljardit eurot ning komisjon soovib perioodil 2021–2027 toetust suurendada.

¹⁶ See arv käib EL 28 kohta. Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Monzon, J. L., Chaves, R., „Recent evolutions of the Social Economy in the European Union“ (Sotsiaalmajanduse hiljutised arengusuunad Euroopa Liidus), 2017, lk 69.

Ettepaneku eesmärk

Et sotsiaalmajanduse võimalusi hästi ära kasutada, on vaja **kohandada õigusraamistikke** ja avaliku sektori asutustel võtta **sihipäraseid poliitikameetmeid**¹⁷. Ning selleks, et sektori konkreetsetest vajadustest aru saada ja sidusrühmadega hõlpsamini suhelda, on oluline **haldus- ja institutsiooniliste struktuuride** tõhus korraldus.

Selle keeruka ülesande täitmiseks on komisjon viimastel aastatel töötanud avaliku sektori asutuste jaoks välja suunised ja vahendid mitmesugustel teemadel. Nende näited on [sotsiaalse ostmise juhend](#), aruanne [sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete toimimise tagamise kohta](#), [sotsiaalsete ettevõtete jaoks sobivate õigusraamistike juhend](#), poliitikaülevaated [sotsiaalse mõju mõõtmise](#) ja [ringmajanduse](#) kohta, [uuringud digitaliseerimise](#) ning [sotsiaalmajanduse ja tavaettevõtjate koostöö](#) kohta, samuti aruanne [sotsiaalse ja ökoinnovatsiooni klastrite kohta](#).

Seepärast on neid ressursse ja vahendeid ning liikmesriikide ja ELi mittekuuluvate partnerriikide ulatuslikke kogemusi ära kasutades võimalik koostada **terviklikud, sidusad ja ajakohased soovitused** selle kohta, kuidas edendada sotsiaalmajandust kõigis poliitikaaldkondades ja õigusraamistikes.

Kavandatud algatusega soovitakse parandada **juurdepääsu tööturule** ja **sotsiaalset kaasatust**, toetades liikmesriike selles, et **lõimida sotsiaalmajandus nende sotsiaalmajanduspoliitikasse** ning **luua sektori jaoks toetusmeetmed ja soodne keskkond**. Sotsiaalmajandust toetades soovitakse ettepanekuga ka stimuleerida kestlikku majandus- ja tööstusarengut, aidata kaasa liikmesriikide territoriaalsele ühtekuuluvusele ning toetada sotsiaalset innovatsiooni. Et see saavutada, on teadusuuringute, kogemuste ja sidusrühmade tagasiside põhjal koostatud soovitused selle kohta, **kuidas kohandada avaliku sektori poliitikat ja õigusraamistikke** sotsiaalmajanduse toetamiseks eelkõige valdkondades, kus see on vähem arenenud. Samuti on koostatud soovitused selle kohta, kuidas **kohandada haldus- ja institutsioonilisi struktuure**, et toetada neid üksusi ning teha koostööd sektori sidusrühmadega.

Kavandatud algatus on sünergias muude sotsiaalmajanduse tegevuskavas välja kuulutatud meetmetega. Eelkõige on see tihedalt seotud **sotsiaalmajanduse portaaliga**, mis võeti kasutusele käesoleva ettepanekuga ühel ajal ning millega soovitakse suurendada teadlikkust ning hõlbustada juurdepääsu teabele ja ressursidele, et toetada sotsiaalmajandust. Portaali kaudu saab teavet ELi poliitika ning rahastamisprogrammide, suuniste, faktide ja arvude ning parimate tavade näidete kohta.

Käesolevale soovitusel on lisatud kaks komisjoni talituste töödokumenti maksuküsimuste teemal, mis sisaldavad faktilist teavet maksustamise õigusraamistike olukorra kohta liikmesriikides ning neid küsimusi puudutava õigusteooria ja kohtupraktika kohta:

- [\[SWD\(2023\) xyzx\]](#) – „**Relevant taxation frameworks for social economy entities**“ („Asjakohased sotsiaalmajanduse üksuste maksustamise raamistikud“); dokument tugineb liikmesriikide ametiasutuste ja sotsiaalmajanduse sidusrühmade analüüsile ja sisendile, ning
- [\[SWD\(2023\) xyzx\]](#) – „**Non-discriminatory taxation of charitable organisations and their donors: principles drawn from EU case-law**“ („Heategevusorganisatsioonide ja nende rahastajate mittediskrimineeriv

¹⁷ Näiteks projekti „Sotsiaalse mõjuga ostmine“ [aruandes](#) on toodud esile, et sotsiaalselt vastutustundlikke riigihankeid on lihtsam rakendada riikides, kus on olemas õigusraamistikud või õiguslikud vormid sotsiaalsete ettevõtete jaoks.

maksustamine: liidu kohtupraktikast tulenevad põhimõtted“); dokumendis on kirjeldatud seda olulist põhimõtet Euroopa Liidu Kohtu tõlgenduse põhjal.

Komisjoni 2023. aasta tööprogrammis¹⁸ väljakuulutatatu kohaselt esitab komisjon ka algatuse ühingute piiriülese tegevuse kohta ühtsel turul, et kõrvaldada rohkem kui ühes liikmesriigis tegutsevate ühingute jaoks regulatiivsed ja haldustõkked ühtsel turul. Algatus aitab tugevdada ühingute majanduslikku ja ühiskondlikku mõju ELis. Selle seadusandliku algatuse eesmärk on kooskõlas nõukogu soovitus eesmärgiga, st soodustada sotsiaalset kaasatust ja juurdepääsu tööturule seeläbi, et edendatakse sotsiaalmajandust soodustavat keskkonda, mis parandab sotsiaalmajanduse üksuste regulatiivseid ja haldustingimusi.

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Sotsiaalmajanduse tegevuskava järgnes **sotsiaallettevõtluse algatusele**¹⁹ (2011), mis on lühiajaline tegevuskava, et toetada sotsiaalsete ettevõtete kasvu ja ajendada arutelu sektori keskpika / pika aja strateegiate üle. Sotsiaalmajanduse tegevuskava tugineb **idu- ja kasvufirmade algatusele**²⁰ (2016), millel oli laiem eesmärk pakkuda uuenduslikele idufirmadele võimalusi saada maailma juhtivateks ettevõteteks, parandades partnerlussuhteid, arendades oskusi ja pääsedes juurde rahastamisvõimalustele, ning kõrvaldada idufirmade (sh sotsiaalmajanduse üksuste) ees seisvad tõkked, et nad saaksid oma äritegevust ühtsel turul laiendada.

Koos sotsiaalmajanduse tegevuskavaga aitab ka käesolev ettepanek edasi rakendada soovitusi, mis on esitatud nõukogu 2015. aasta järeldustes sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamise kohta.

Peale selle, et käesolev ettepanek aitab saavutada **Euroopa sotsiaalõiguste samba** ja selle tegevuskava raames seatud eesmärke, on see seotud ka muude algatustega **tööhõive** ja **sotsiaalse kaasatuse** poliitikavaldkonnas.

Et edukalt rakendada **Euroopa hooldusstrateegiat** ning parandada ELis nii hooldatavate kui ka hooldajate olukorda, on oluline tagada kõigi sidusrühmade ühine pühendumine. Sotsiaalmajanduse üksused annavad kvaliteetsete hooldusteenuste osutamisele lisaväärtust, sest nad järgivad inimkeskset tegevuspõhimõtet ning investeerivad kasumi uuesti oma missiooni elluviimisse ja kohalikesse kogukondadesse. Sellega, kui sotsiaalmajandusele luuakse toetav keskkond, sealhulgas parem juurdepääs rahastusele, saab aidata saavutada eesmärki pakkuda kvaliteetseid, taskukohaseid ja juurdepääsetavaid hooldusteenuseid kogu ELis. See võib aidata luua ka valdkonna töötajatele õiglasemad tööttingimused, eelkõige tänu sotsiaaldialoogi edendamisele kooskõlas **ettepanekuga võtta vastu nõukogu soovitus sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta Euroopa Liidus**²¹. See kehtib ka **Euroopa lastegarantii**²² raames seatud eesmärkide kohta, sest sotsiaalmajanduse üksused võivad aidata

¹⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Komisjoni 2023. aasta tööprogramm. Kindel ja üheskoos tegutsev liit“ (COM(2022) 548 final).

¹⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Sotsiaallettevõtluse algatus. Sotsiaalmajanduse ja sotsiaalse innovatsiooni keskmes olevate sotsiaallettevõtete edendamisele suunatud majanduskeskkonna loomine“ (KOM(2011) 682 lõplik).

²⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa uued liidrid: idu- ja kasvufirmade algatus“ (COM(2016) 733 final).

²¹ Ettepanek: nõukogu soovitus sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta Euroopa Liidus (COM(2023) 38 final).

²² Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii.

kavandada ja pakkuda lastele, eriti abi vajavatele lastele kvaliteetseid teenuseid, nagu kaasav haridus, pikapäevarühmad, vaba aja veetmise võimalused ning kultuuritegevus. **ELi lapse õiguste strateegiaga**²³ tugevdas EL oma pühendumust võidelda laste vaesuse vastu ning kaitsta lapsi ja teismelisi vägivalla eest. Meetmeid, mis aitavad võidelda vägivalla ja diskrimineerimise vastu eelkõige haavatavas olukorras laste hulgas, võiksid toetada kõik ühiskonna osad, sealhulgas sotsiaalmajanduse üksused.

Ettepanek on seotud ka **võrdõiguslikkuse liidu** ja sellega seotud strateegiatega, sealhulgas **soolise võrdõiguslikkuse strateegia aastateks 2020–2025**, **puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030**²⁴, **LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia**²⁵, **ELi rassismivastane tegevuskava**²⁶ ning **romasid käsitlev ELi strateegiline raamistik aastateks 2020–2030**²⁷. Sotsiaalmajandus aitab lahendada ebasoodsas olukorras olevate ja alaesindatud rühmade kogetavaid probleeme ning saab seega aidata inimestel tööturule lõimuda ja võidelda sotsiaalse tõrjutuse vastu.

Ettepanek aitab ellu viia ka **integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027**²⁸, mille eesmärk on toetada rändajate ja rändetaustaga ELi kodanike edukat lõimimist ja kaasamist ELi ühiskonda. Sotsiaalmajandus aitab lõimida rändajaid, näiteks pakkudes nende vajadustele kohandatud töövõimalusi töölelõimimisega tegelevate sotsiaalsete ettevõtete kaudu.

Kui liikmesriigid toetavad sotsiaalmajandust noorte lõimimisel tööturule koolituse, õpipoisiõppe ja töökohtade kaudu (sealhulgas sotsiaalse ettevõtluse edendamine), saavad nad suurendada noortele kättesaadavaid kvaliteetseid võimalusi, mis sillutab teed **tugevdatud noortegarantii**²⁹ rakendamisele.

Sotsiaalmajandus saab samuti aidata vähendada oskuste nappust, võimaldades inimestele ümber- ja täiendõpet töökohapõhise õppe ja muude koolitusvormide kaudu. Seepärast on käesolev ettepanek seotud **Euroopa oskuste tegevuskavaga**³⁰ ning selle eesmärkidega tugevdada jätkusuutlikku konkurentsivõimet, tagada sotsiaalne õiglus ja suurendada vastupanuvõimet. Komisjon algatas 2022. aasta mais oskuste pakti partnerluse, et parandada

²³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi lapse õiguste strateegia“ (COM(2021) 142 final).

²⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 (COM(2021) 101 final).

²⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslikkuse liit: LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 (COM(2020) 698 final).

²⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslik liit: ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025 (COM(2020) 565 final).

²⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslikkuse liit: romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik (COM(2020) 620 final).

²⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027“ (COM(2020) 758 final).

²⁹ Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus, mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ja millega asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta, 2020/C 372/01 (ELT C 372, 4.11.2020, lk 1–9).

³⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta (COM(2020) 274 final).

töötajate oskusi lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse sektoris. Loodud on allianss, mis rakendab oskustealase valdkondliku koostöö kava, keskendudes tööturule lõimimisega tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele³¹.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Ettepanek täiendab mitut ELi algatust ja on nendega kooskõlas.

Ettepanek on kooskõlas Euroopa Komisjoni **Euroopa roheline kokkulepega**, mis on kava muuta EL 2050. aastaks kliimaneutraalseks ja ressursitõhusaks, ning **poliitikaprogrammiga „Tee digikümnendisse“**³², mis on selgetel eesmärkidel ja põhimõtetel põhinev visioon Euroopa digisuveräänsusest. Konkreetselt saab sotsiaalmajandus aidata ellu viia ja ära kasutada meetmeid, mida rakendatakse **pikaajalise konkurentsivõime strateegia**³³, **roheline kokkuleppe tööstuskava**,³⁴ **nullnetotööstuse määruse**³⁵ ja kava „REPowerEU³⁶“ raames, et muuta Euroopa nullnetotööstus konkurentsivõimelisemaks ning toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. Et seda rolli esile tuua ja tugevdada, avaldas Euroopa Komisjon 2022. aasta novembris **üleminekuprotsessi lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse tööstusökosüsteemi toetamiseks**³⁷, mis töötati välja koos sidusrühmadega ning milles on määratud kindlaks neliteist tegevusvaldkonda ELi tööstusstrateegia alusel. Ka **nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusel õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta**³⁸ tunnustati, et sotsiaalmajanduse üksused saavad aidata tagada, et see üleminek on sotsiaalselt aus ja õiglane.

Komisjon on esitanud liikmesriikidele suunised,³⁹ milles neid kannustatakse **riiklike energia- ja kliimakavade** ajakohastamisel käsitlema tööjõu ja oskuste nappust, et tagada kvalifitseeritud tööjõud puhtale energiale üleminekuks. Need strateegilise planeerimise vahendid võivad hõlmata ka sotsiaalmajanduse üksusi.

Käesolev ettepanek aitab rakendada ka 2020. aasta märtsis vastu võetud **ringmajanduse tegevuskava**⁴⁰. Tegevuskavaga soovitakse selleks, et aidata lahendada kliimamuutuste, elurikkuse vähenemise ja saastamise kolmikkriisi, tuua tavategevusse ringmajanduse

³¹ B-WISE on programmi „Erasmus+“ alusel rahastatav projekt, mille eesmärk on töötada välja Euroopa strateegia selleks, et rahuldada vajadused tööleliidumise tegelevate sotsiaalsete ettevõtete sektoris vajalike oskuste, eelkõige digioskuste järele.

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2481, millega luuakse digikümnendi poliitikaprogramm 2030 (ELT L 323, 19.12.2022, lk 4–26).

³³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“ (COM(2023) 168 final).

³⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (COM(2023) 62 final).

³⁵ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks (nullnetotööstuse määrus) (COM(2023) 161 final).

³⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““ (COM(2022) 230 final).

³⁷ Aruanne „[Lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse üleminekuprotsess](#)“.

³⁸ Kooskõlas nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusel õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta (ELT C 243, 27.6.2022, lk 35–51.).

³⁹ Komisjoni teatis suuniste kohta liikmesriikidele 2021.–2030. aasta riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastamiseks (ELT C 495, 29.12.2022, lk 24–55).

⁴⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“ (COM(2020) 98 final).

meetmed, et saavutada kliimaneutraalne, ressursitõhus ja konkurentsivõimeline majandus. Sotsiaalmajanduse sektoriülene olemus ja selle eestvedav roll ringmajandusega seotud töökohtade loomisel võivad aidata sektoril areneda. Eelkõige võib see aidata kaasa komisjoni püüdele edendada kestlikke tooteid vastavalt **ettepanekule, millega on kavas kehtestada kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik**⁴¹, ning edendada kaupade parandamist ja korduskasutamist vastavalt ringmajanduse tegevuskavale. Käesolev ettepanek on seotud ka **VKEde strateegiaga**⁴², millega toetatakse väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid kõigis sektorites, vähendades regulatiivset koormust ning parandades juurdepääsu turgudele ja rahastusele.

Muule lisaks aitab ettepanek saavutada ka **kestliku arengu eesmäärke**, mis võeti vastu 2015. aastal ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 alusel. Sotsiaalmajandus aitab mingil moel kaasa enamikule kestliku arengu eesmärkidest, eelkõige eesmärgile kaotada vaesus (1. eesmärk) ning tagada inimväärne töö ja majanduskasv (8. eesmärk). Rahvusvaheline poliitiline huvi sotsiaalmajanduse vastu on hakanud kasvama pärast seda, kui Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 110. rahvusvahelisel töökonverentsil võeti 10. juunil 2022 vastu **resolutsioon inimväärse töö ning sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse kohta**,⁴³ samuti 10. juunil 2022 võeti vastu **OECD soovitus sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse ning sotsiaalse innovatsiooni kohta**⁴⁴ ning 18. aprillil 2023 võeti vastu **ÜRO resolutsioon sotsiaal- ja solidaarmajanduse edendamise kohta kestliku arengu nimel**⁴⁵.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Ettepanek põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklil 292 koostoimes sama lepingu artikliga 149 ning artikli 153 punktidega h ja j.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Ettepanekus esitatakse liikmesriikidele soovitused strateegiate ja poliitikameetmete kohta, millega tunnustatakse, toetatakse ja kasutatakse ära sotsiaalmajanduse panust, et aidata inimestel tööturule pääseda ja sotsiaalselt kaasatud olla. Esitatud on soovitused meetmete kohta, millega toetada sotsiaalmajanduse ühtlast arengut kogu ELis ja edendada koostöös sektoriga uuenduslikke lähenemisviise tööhõivele. Ettepanek vastab subsidiaarsuse põhimõttele, sest see sisaldab peamisi põhimõtteid, mis on eriti kasulikud liikmesriikidele, kus sektor on vähem arenenud, kuid võimaldab samas liikmesriikidele paindlikkust soovituste rakendamisel.

Eelkõige on ettepanekus võetud arvesse liikmesriikides sotsiaalmajanduse puhul levinud tavade, kasutusvaldkondade ja mõistete suurt mitmekesisust. Ettepanek ei mõjuta märkimisväärselt liikmesriikide finantstasakaalu ega nende võimalust jätkata või võtta vastu ambitsioonikamaid poliitikameetmeid.

⁴¹ Ettepanek võtta vastu määrus, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamise raamistik ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ (2022/0095(COD)).

⁴² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „VKEde strateegia kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks“ (COM(2020) 103 final).

⁴³ https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/110/reports/texts-adopted/WCMS_848633/lang--en/index.htm.

⁴⁴ <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-economy-recommendation/>.

⁴⁵ <https://unsse.org/wp-content/uploads/2023/04/A-77-L60.pdf>.

- **Proportsionaalsus**

Ettepanek toetab ja täiendab liikmesriikide meetmeid tööturule juurdepääsu ja sotsiaalse kaasatuse parandamiseks, sisaldades meetmeid, mis aitavad luua sotsiaalmajandust toetava keskkonna. Selles tunnistatakse riikide tavade ja süsteemide mitmekesisust ning seda, et erinevate riiklike, piirkondlike või kohalike olude tõttu võidakse soovitusi erinevalt rakendada. Seega on liikmesriikidel paindlikkus rakendada ettepanekut vastavalt oma ainulaadsele olukorrale.

Proportsionaalsuse põhimõte oli ettepaneku jaoks õige vahendi valimisel kesksel kohal.

- **Vahendi valik**

Valitud vahend on nõukogu soovitus ettepanek. See tugineb kehtivale ELi õigusele ja poliitikale ning on kooskõlas vahenditega, mis on kättesaadavad ELi meetmete võtmiseks tööhõive- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas. Soovitus on mittesiduv õigusakt, milles on arvestatud asjaolu, et liikmesriikidel on sotsiaalpoliitika valdkonnas õiguslik pädevus. Samuti on selles arvestatud sotsiaalmajanduse tavasid, kasutusvaldkondi, mõisteid ja arengutasemeid ELis. Soovitus annab tunnistust liikmesriikide pühendumusest tekstis sisalduvatele eesmärkidele ja meetmetele ning loob tugeva aluse ELi tasandi koostööks kõnealuses valdkonnas.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

Ei kohaldata.

- **Konsulterimine sidusrühmadega**

Komisjon viis algatuse teemal läbi ulatusliku konsultatsiooniprotsessi, milles osalesid üldsus ja mitmesugused sidusrühmad. Protsessi käigus avaldati **tagasisidekorje** ja **Euroopa Regioonide Komitee** perspektiivarvamus ning korraldati kohtumised **sotsiaalpartneritega, kodanikuühiskonna organisatsioonidega, tööhõive- ning sotsiaalkaitsekomiteega** ning **sotsiaalmajanduse ja sotsiaalsete ettevõtete eksperdirühmaga**. Ettepaneku eeldatava kohaldamisala üle aitasid otsustada ka **Euroopa Parlamendi sotsiaalmajandust käsitlev laiendatud tööriühm** ning **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee** (sotsiaalmajanduse huvigrupi kaudu).

Konsultatsioonide eesmärk oli saada tasakaalus ülevaade kõigist asjaomastest sidusrühmadest – liikmesriigid, sotsiaalmajanduse üksused, rahastamisvahendajad ja akadeemilised ringkonnad. Konsultatsiooniprotsessi käigus saadi teavet, mida kasutati ettevalmistavas töös ja mis andis ettepaneku jaoks lisavaatenurki. Konsultatsiooniprotsessi üksikasju on analüüsitud ettepanekule lisatud **komisjoni talituste töödokumendis**.

- **Ekspertiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Lisaks sidusrühmadega konsulterimisel saadud teabele toetavad ettepanekut ulatuslikud tõendid, mida on viimastel aastatel kogutud sotsiaalmajanduse poliitika- ja õigusraamistike kohta. Peamised tõendite allikad olid järgmised:

- 2020. aastal toimunud [sotsiaalsete ettevõtete ökosüsteemide kaardistamine kõigis ELi riikides](#), mille käigus uurijad konsulterisid rohkem kui 750 sidusrühmaga, sealhulgas poliitikakujundajatega, sotsiaalsete ettevõtete, nende võrgustike ja muude

tugiorganisatsioonide esindajatega, akadeemiliste ringkondadega ning ekspertidega kõigist liikmesriikidest ja mujalt;

- [parema ettevõtluspoliitika abivahend](#), mitme liikmesriigi [sotsiaallettevõtluspoliitika põhjalikud analüüsid](#) ning rahvusvahelised suunised, milles käsitletakse [sotsiaalse mõju mõõtmist sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse toetamiseks](#) ja [sotsiaalmajanduse õigusraamistikke](#) ning mis on välja töötatud koostöös OECDga;
- 10. juunil 2022 vastu võetud OECD soovitus sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse ning sotsiaalse innovatsiooni kohta ja [poliitikasuunised, milles käsitletakse sotsiaalse mõju mõõtmist sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse toetamiseks](#);
- 2017. aasta uuring [„Sotsiaalmajanduse hiljutised arengusuunad Euroopa Liidus“](#), mille viis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jaoks läbi rahvusvaheline rahva-, sotsiaal- ja koostöömajanduse uurimis- ja teabekeskus;
- 2020. aasta [uuring komisjoni 2011. aasta sotsiaallettevõtluse algatuse mõju](#) ja algatuse järelmeetmete kohta, mis põhineb enam kui 300 intervjuul paljude sidusrühmadega kõigist ELi liikmesriikidest; ning
- [üleminekuprotsess lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse toetamiseks](#) ning selle kaasloomise käigus saadud teave.

- **Mõjuhindang**

Kavandatav vahend ehk nõukogu soovitus sisaldab suuniseid selle kohta, kuidas kohandada poliitikat ja õigusraamistikke, et toetada sotsiaalmajanduse üksusi, ning jätab liikmesriikidele paindlikkuse kavandada ja rakendada meetmeid kooskõlas riigi tavadega ja olenevalt sellest, millised on sealsed sotsiaalmajanduse ökosüsteemid. Seega ei ole mõjuhindang vajalik.

Ettepanek võib parandada sotsiaalmajandust soodustavat keskkonda, eriti liikmesriikides, kus sektor on vähem arenenud. See aitab sektoril kogu ELis ühtlasemalt areneda.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Ei kohaldata.

- **Põhiõigused**

Käesolevas soovituses järgitakse põhiõigusi ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Sotsiaalmajanduses seatakse esikohale sotsiaalne ja keskkonnaalane vastutus, osalemine ning demokraatlik juhtimine, mis on kooskõlas harta rõhuasetusega, kus tähtsustatakse võrdõiguslikkuse ja solidaarsuse edendamist.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanekul ei ole finantsmõju ELi eelarvele.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Punktis 23 soovitatakse liikmesriikidel võtta vastu sotsiaalmajanduse strateegiad või neid ajakohastada 18 kuu jooksul alates ettepaneku vastuvõtmisest.

Punktis 24 soovitatakse liikmesriikidel vaadata läbi oma haldus- ja institutsioonilised struktuurid kõigil valitsemistasanditel ning neid parandada.

Punktis 25 soovitatakse liikmesriikidel nõukogu soovitusel rakendamist riigi tasandil jälgida ja hinnata ning kaasata protsessi piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ja sidusrühmad. Komisjon jälgib rakendamist tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee kaudu, pidades liikmesriikidega korrapäraseid konsultatsioone.

Punktis 26 soovitatakse liikmesriikidel esitada ametlik aruanne soovitusel rakendamisel tehtud edusammude kohta hiljemalt neli aastat pärast soovitusel vastuvõtmist ja uuesti viis aastat pärast seda.

Et vähendada ELi valitsuste aruandluskoormust, peaks esimese aruande täpne ajastus langema kokku aruandlusraamistikuga, mis on kavandatud OECD soovitusel sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse ning sotsiaalse innovatsiooni kohta. Selle põhjal koostab komisjon aruande käesoleva soovitusel rakendamise kohta ning esitab selle tööhõivekomiteele ja sotsiaalkaitsekomiteele arutamiseks.

- **Selgitavad dokumendid (direktiivide puhul)**

Ei kohaldata.

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Punktides 1–3 on esitatud soovitusel eesmärgid ja kohaldamisala.

Punktis 4 on määratletud sotsiaalmajandus ja sotsiaalne ettevõte.

Punktides 5–8 soovitatakse liikmesriikidel kehtestada meetmed, millega **soodustatakse juurdepääsu tööturule ja sotsiaalset kaasatust** sotsiaalmajanduse kaudu. Konkreetsemalt soovitatakse järgmist:

punktis 5 soovitatakse liikmesriikidel kehtestada **tööturupoliitika**, millega toetada sotsiaalsete ettevõtete töötajaid ja nende taasloomimist tööturule, toetada avalike tööturuasutuste, sotsiaalmajanduse üksuste ja tavaettevõtjate koostööd, et jõuda paremini noorteni, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, edendada sotsiaalset ettevõtlust kui viisi, kuidas luua füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise võimalusi ja töövõimalusi üldiselt, võimaldada suuremal arvul puudega inimestel tööturule pääseda ning edendada sotsiaalset dialoogi ja kollektiivlääbirääkimisi, et tagada õiglased töötingimused;

punktis 6 soovitatakse liikmesriikidel tunnustada ja toetada sotsiaalmajanduse üksuste panust **sotsiaalsesse kaasatusse** ning kaasata nad sotsiaal- ja hooldusteenuste, eluumõimaluste ning lastele ja noortele mõeldud haridusteenuste ja tegevuste väljatöötamise ja pakkumisse;

punktis 7 soovitatakse liikmesriikidel toetada sotsiaalmajandusega seotud **koolitust ja oskuste arendamist**, prognoosides turuvajadustega seotud oskusi, tehes koostööd sotsiaalmajandussektoriga, et hõlbustada töötajate koolitamist selleks, et kõrvaldada oskuste nappus ja hõlbustada töötajate siirdumist tööturule, ning luues koostöös kutsehariduse ja -õppe pakkujatega sotsiaalmajanduse alase koolituse riiklikud või riikidevahelised pädevuskeskused;

punktis 8 soovitatakse liikmesriikidel tugevdada sotsiaalmajanduse üksuste rolli **sotsiaalse innovatsiooni** toetamisel ning kohaliku arengu ja tööhõive olulistel sektoritel ning kasutada ära sotsiaalmajanduse panust **õiglasesse rohe- ja digipöördesse**, edendades ühtlasi kestlikku majandus- ja tööstusarengut ning territoriaalset ühtekuuluvust.

Punktides 9–21 soovitatakse liikmesriikidel töötada välja sotsiaalmajanduse tugiraamistikud ning koostada selleks sektori jaoks terviklikud strateegiad ja neid rakendada. Konkreetsemalt soovitatakse järgmist:

punktis 13 soovitatakse liikmesriikidel parandada sotsiaalmajanduse juurdepääsu **avaliku ja erasektori rahalistele vahenditele**, võimaldades sotsiaalse rahastamise ökosüsteeme ning kasutades olemasolevat rahastust, näiteks ELi rahalisi vahendeid;

punktides 14–16 soovitatakse liikmesriikidel **parandada sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu turgudele**, soodustades sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete kasutamist vastavalt võimalustele, mida pakub praegune Euroopa riigihangete õigusraamistik, ning toetades sotsiaalmajanduse üksuste ja tavaettevõtjate koostööd;

punktis 17 soovitatakse liikmesriikidel kasutada võimalikult hästi ära **riigiabieeskirjade** praegusi võimalusi ELi õiguse alusel, et toetada sotsiaalmajandust;

punktis 18 soovitatakse liikmesriikidel tagada, et **maksusüsteemid** ei takista sotsiaalmajanduse arengut, hinnata, kas need süsteemid soodustavad piisavalt sotsiaalmajanduse arengut, ning laiendada piiriülest heategevust;

punktis 19 soovitatakse liikmesriikidel toetada **sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise protsesside** kasutuselevõttu sotsiaalmajanduse üksuste seas, et mõõta ja hinnata konkreetse projekti või organisatsiooni sotsiaalset mõju;

punktides 20–21 soovitatakse liikmesriikidel **suurendada teadlikkust** sotsiaalmajandusest ja selle panusest, muu hulgas jälgides sotsiaalmajanduse arengut ja toimimist **teadusuuringute, andmete ja statistika** abil.

Punktis 22 on väljendatud heameelt komisjoni kavatsuse üle toetada nõukogu soovitusel rakendamist muu hulgas järelmeetmete kaudu.

Punktides 23–26 on osutatud rakendamise-, jälgimise- ja hindamisprotsessile.

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS

sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292 koostoimes artikliga 149 ning artikli 153 punktidega h ja j,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust⁴⁶,

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa sotsiaalõiguste samba,⁴⁷ mis kuulutati välja 17. novembril 2017, on esitatud mitu põhimõtet, mille kaudu toetada õiglaseid ja hästi toimivaid tööturges ning sotsiaalhoolekandesüsteeme. Nende hulgas on 1. põhimõtte õiguse kohta kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele, 2. põhimõtte soolise võrdsuslikkuse kohta, 3. põhimõtte võrdsete võimaluste kohta, 4. põhimõtte tööhõive aktiivse toetamise kohta, 5. põhimõtte kindla ja paindliku töö kohta ning 11. ja 16.–20. põhimõtte laste, puudega inimeste ja kodutute isikute sotsiaalkaitse ja kaasamise kohta ning esmatähtsatele teenustele, tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele juurdepääsu kohta.
- (2) Euroopa Ülemkogu väljendas 2021. aasta juunis kooskõlas Porto deklaratsiooniga⁴⁸ heameelt liidu 2030. aasta peamiste eesmärkide üle, mis on esitatud Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas⁴⁹. Nende eesmärkide kohaselt peaks tööhõivemäär olema vähemalt 78 %, igal aastal peaks koolitustel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest ja vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv peaks kahanema vähemalt 15 miljoni inimese (sh 5 miljoni lapse) võrra. Liikmesriigid kehtestasid seejärel kõigis kolmes valdkonnas riigi eesmärgid, et aidata neid ühiseesmärke täita.
- (3) Hoolimata viimasel kümnendil vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks tehtud edusammudest oli 2021. aastal vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus 95,4 miljonit inimest. Suurenenud on väga madala tööhõivega või töötavate leibkondades elavate inimeste vaesusrisk ning vaesus on paljudes liikmesriikides sügavam ja pikema kestusega kui varem. Selle probleemi leevendamiseks on väga oluline kvaliteetne ja

⁴⁶ Euroopa Regioonide Komitee aramus teemal „Sotsiaalmajandust soodustava keskkonna loomine – kohalik ja piirkondlik perspektiiv“ (CDR 5492/2022).

⁴⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021) 102 final).

⁴⁸ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>.

⁴⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021) 102 final).

kestlik tööhõive. Tänu sellele, kuidas sotsiaalmajandus toimib ning millised on selle meetmed ja eesmärgid, on see sektor väga tähtsal kohal sotsiaalse kaasatuse ja tööturule võrdse juurdepääsu parandamiseks. Seepärast aitab sotsiaalmajandus kaasa ka Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärkide edukale rakendamisele.

- (4) Sotsiaalmajanduse üksused loovad ja säilitavad kvaliteetseid töökohti ning aitavad ebasoodsas olukorras olevaid rühmi sotsiaalselt ja tööturule kaasata ja luua võrdseid võimalusi kõigile. See toimub kaasava taastumise raames, nagu on rõhutatud liikmesriikide tööhõivepoliitika suunistes, mis on esitatud nõukogu otsuses (EL) 2022/2296⁵⁰. Sotsiaalmajanduse üksused võivad hoogustada kestlikku majandus- ja tööstusarengut ning edendada inimeste aktiivset osalemist ühiskonnas. Need üksused toetavad märkimisväärselt ka Euroopa sotsiaalhoolekandesüsteeme, sest täiendavad avalikke teenuseid, elavdavad Euroopa maapiirkondi ja hõredalt asustatud piirkondi ning täidavad olulist rolli rahvusvahelises arengupoliitikas.
- (5) Euroopa Komisjon võttis 9. detsembril 2021 vastu sotsiaalmajanduse tegevuskava⁵¹. Tegevuskava aitab ellu viia Euroopa Komisjoni prioriteeti kujundada välja inimeste hüvanguks toimivat majandust ning on kooskõlas nõukogu 2015. aasta järeldustega sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamise kohta⁵². Tegevuskavas esitas komisjon konkreetsed meetmed nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil rakendamiseks. Nende meetmetega soovitakse soodustada sotsiaalset innovatsiooni, toetada sotsiaalmajanduse arengut ning vallandada selle sotsiaalne ja majanduslik ümberkujundav jõud. Meetmetega püütakse eelkõige luua sotsiaalmajanduse arenguks õiged tingimused ning sotsiaalmajanduse üksustele võimalused tegevust alustada ja laiendada, samuti tagada, et sotsiaalmajandus ja selle võimalused on nähtavamad. Euroopa Parlament väljendas tegevuskava üle heameelt 6. juuli 2022. aasta resolutsioonis⁵³.
- (6) Sotsiaalmajanduses, mida mõnes liikmesriigis nimetatakse ka solidaarsusmajanduseks ja/või sotsiaal- ja solidaarsusmajanduseks, tegutsevad mitmesugused erinevate äri- ja korralduslike mudelitega üksused, kes seavad kasumist tähtsamale kohale sotsiaalse ja/või keskkonnakasu. Need üksused võivad esineda mitmesuguses õiguslikus vormis, näiteks olla ühistud, vastastikuse abi ühingud, ühendused või sihtasutused, ning hõlmavad ka sotsiaalseid ettevõtteid, mis on mõnes liikmesriigis tunnustatud kindla õigusliku vormina. Nad järgivad ühiseid põhimõtteid, mille kohaselt nad taasinvesteervad enamiku oma kasumist selleks, et täita oma sotsiaalseid ja/või keskkonnaeesmärke, ning rakendavad demokraatlikku ja/või kaasavat juhtimist. See, millist juhtimis- ja haldusvormi sotsiaalmajanduse üksused kasutavad, erineb nende tegevuse laadist, ulatusest ja kontekstist sõltuvalt. Demokraatliku või kaasava juhtimise põhimõtet rakendatakse seega eri moodi, alates liikmete vahetust osalemisest juhtimisprotsessis kuni liikmete või partnerite esindava osalemiseni eraldiseisvate juhtimis- ja haldusülesannete täitmisel. Näiteks ühistutes, vastastikuse abi ühingutes ja ühendustes esineb see põhimõte sageli kujul „üks inimene, üks hääl“.

⁵⁰ Nõukogu 21. novembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2296 liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta (ELT L 304, 24.11.2022, lk 67–77).

⁵¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“ (COM(2021) 778 final).

⁵² Nõukogu järeldused sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamise kohta (15071/15).

⁵³ Euroopa Parlamendi 6. juuli 2022. aasta resolutsioon ELi sotsiaalmajanduse tegevuskava kohta (2021/2179(INI)).

Sotsiaalmajanduse üksuste otsustusprotsesse iseloomustavad teatavad kontrollisüsteemid ja suhted, mis kehtivad mitmesuguste üksuse tegevuses osalejate, sealhulgas juhatajate, partnerite, töötajate ja kasusaajate vahel. Neid mitmesuguseid osalejaid koondades edendavad sotsiaalmajanduse üksused mitut sidusrühma kaasavat tegevust, mille keskmes on osalemis-, vastutus- ja läbipaistvuskultuur ning millega soovitakse saavutada ühine eesmärk.

- (7) Sotsiaalmajanduse üksused püüavad sageli luua majanduslikke võimalusi, mis edendavad sotsiaalset kaasatust ning ebasoodsas olukorras olevate rühmade, sealhulgas puudega inimeste ja vaimse tervise probleemidega inimeste lõimimist tööturule. Töölelõimimisega tegelevad sotsiaalsed ettevõtted on sellised sotsiaalsed ettevõtted, mis aitavad neil inimeste rühmal ühiskonda ja tööle lõimuda, pakkudes mitmesugusel tasemel oskusi nõudvaid töökohti kaasavate ja paindlike töötingimustega. Näiteks pakkudes võõrtöötajatele keeletuge ning puudega inimestele kohandatud ülesandeid ja töökeskkonda, saab luua neile võimaluse vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest pääseda. Need töövõimalused võivad olla hüppelauaks muudesse tööturusektoritesse suundumiseks ning aidata ületada tööhõivetakistusi pikaajalistel töötutel ja teistel, kel on tööturule raske pääseda.
- (8) Uued sotsiaalsed ettevõtted võivad olla võimas vahend töökohtade loomiseks ja positiivsete sotsiaalsete muutuste toomiseks. Sotsiaalmajandus võib pakkuda mõningatele alaesindatud rühmadele, näiteks naistele ja noortele, võimalusi siseneda tööturule või luua sotsiaalseid ettevõtteid. Organisatsiooni Global Entrepreneurship Monitor andmetel on hinnanguliselt 55 % maailma sotsiaalsetest ettevõtjatest mehed ja 45 % naised, samas kui füüsilise ettevõtjana tegutsejate hulgas üldiselt on mehi kaks korda rohkem kui naisi. Ühest hiljutisest Eurobaromeetri uuringust noorte suhtumise kohta sotsiaalsesse ettevõtlusse selgus, et noored peavad sotsiaalseid ja keskkonnaeesmärke ning osalusjuhtimist tähtsaks. Liikmesriigid võiksid kaaluda viise, kuidas minimeerida võimalike ettevõtjate tegevust pärssivaid tegureid, näiteks tagada, et neile jääb alles juurdepääs korralikule sotsiaalkaitsele. Mõni liikmesriik on vähendanud sotsiaalmakseid, et motiveerida sotsiaalmajanduse üksusi töötajaid tööle võtma. Selle tagamine, et on olemas tugiraamistik ettevõtte üleminekuks töötajatele, et luua töötajate ühistuid, võib samuti olla viis, kuidas tagada väike- ja pereettevõtete tegevuse jätkumine ning vältida töökohtade kadumist näiteks restruktureerimise korral.
- (9) Sotsiaalmajanduse üksused edendavad ka noorte kaasamist, eriti selliste noorte hulgas, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel. Nad pakuvad koolitus- ja oskuste arendamise programme ning õpipoisiõpet, millele on osutatud nõukogu 15. märtsi 2018. aasta soovitusel kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta,⁵⁴ samuti töövõimalusi. Seega aitavad nad täita eesmärke, mis on seatud seoses noortegarantiiga, millele on osutatud nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitusel, mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“,⁵⁵ ning esitatud nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusel, milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvate õpet ja

⁵⁴ Nõukogu 15. märtsi 2018. aasta soovitus kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta (ELT C 153, 2.5.2018, lk 1–6).

⁵⁵ Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus, mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ja millega asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta (ELT C 372, 4.11.2020, lk 1–9).

töölalast konkurentsivõimet toetavatele mikro kvalifikatsioonitunnistustele⁵⁶. Sotsiaalmajanduse üksusi saab selles rollis toetada liidu rahastusega, näiteks kasutades Euroopa Sotsiaalfond+ programmi, mis loodi määrusega (EL) 2021/1057⁵⁷. Selleks on liikmesriikides tehtud edukaid koostööalgatusi avalike tööturuasutuste ja sotsiaalmajanduse üksuste vahel⁵⁸. Neis algatustes täidavad sotsiaalmajanduse üksused tähtsat rolli selles, et teha kindlaks abi vajavad inimesed ning töötada välja kohandatud kavad, et aidata neil inimestel sotsiaalselt ja tööalaselts lõimuda, sealhulgas pakkuda neile koolitus- ja töövõimalusi.

- (10) Sotsiaalmajanduse üksused saavad edendada õiglasi töötingimusi, kaasates töötajaid oma juhtimisse ja otsuste tegemisse. Edendades sotsiaalmajanduses sotsiaalset dialoogi ja kollektiivlõimimist, saab parandada töötajate töötingimusi. Liikmesriigid saavad seda sotsiaalmajanduse aspekti soodustada ja ära kasutada ning rakendada sellega seotud teadmisi, kaasates sotsiaalmajanduse üksused aktiivse tööturupoliitika kujundamisse ja rakendamisse⁵⁹.
- (11) Sotsiaalmajandus toetab võrdõiguslikkuse liitu, sest edendab ebasoodsas olukorras olevate ja alaesindatud rühmade sotsiaalset kaasamist sotsiaal- ja hooldusteenuste (sealhulgas lapse- ja tervishoiu ning ja pikaajalise hoolduse) ja sotsiaaleluruumide pakkumise ning erivajadustega laste ja noorte toetamise kaudu. Sotsiaalmajandus aitab vähendada ebavõrdsust, näiteks soolist tööhõivelohtet, kuna annab otseselt tööd suures osas naistele ja pakub hooldusteenuseid, mis võimaldavad hooldajatel, kellest enamik on naised, tööturule jõuda. Avaliku sektori olulise partnerina võib sotsiaalmajandus anda väärtusliku panuse hoolekandeasutuses või kodus pakutavate ja kogukonnapõhiste hooldusteenuste väljatöötamisse ja osutamisse. Partnerlusalgatuste kaudu saavad avaliku sektori asutused ja sotsiaalmajanduse üksused pakkuda kvaliteetseid, juurdepääsetavaid ja taskukohaseid hooldusteenuseid.
- (12) Kutseharidus- ja -õppesüsteemidel on väga oluline roll selles, et inimesed omandaksid tööl, isiklikuks arenguks ja kodanikuaktiivsuseks vajalikud oskused. Samuti aitavad need süsteemid tagada kvalifitseeritud tööjõu, kes saab aidata kaasa õiglasele rohe- ja digipöördele. Sotsiaalmajanduse üksused pakuvad töövõimalusi, töökohapõhist õpet ja tööpõhiseid õppeprogramme, mis on kohandatud inimeste ja kohaliku majanduse vajadustele. Nad saavad aidata võtta kasutusele isiklike õppekontosid, millele on osutatud nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusel isiklike õppekontode kohta⁶⁰. Seepärast võivad nad aidata välja kujundada kvalifitseeritud ja kohanemisvõimelist tööjõudu, kes suudab reageerida tööturu muutustele, mis võib lihtsustada ühelt töökohalt teisele liikumist ja leevendada tööjõupuudust ning toetada seega üldist

⁵⁶ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvate õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikro kvalifikatsioonitunnistustele (ELT C 243, 27.6.2022, lk 10–25).

⁵⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21–59).

⁵⁸ Üks näide on Belgia toetus algatusele *collectief maatwerk*, mis hõlmab ka rahalist toetust töölelõimimiseks tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele.

⁵⁹ Üks näide on Prantsusmaa algatus „Territoires Zéro Chômeurs de Longue Durée“, millega võideldakse pikaajalise töötuse vastu, luues suure pikaajalise töötusega piirkondades mittetulundusühendused, mille kaudu võetakse kohalikke elanikke tähtajatute lepingutega tööle, et teha kogukonnale kasulikke töid, nagu ringlussevõtt, lapsehoid ja kogukonnaedade eest hoolitsemine. Sarnased algatused on tehtud Madalmaades Groningenis ja Austrias Marienthalis.

⁶⁰ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus, mis käsitleb isiklike õppekontosid (2022/C 243/03) (ELT C 243, 27.6.2022, lk 26–34).

majanduskasvu. Liikmesriigid saavad seda potentsiaali ära kasutada oskuste prognoosimisel, koolituse hõlbustamisel ja õppekavade koostamisel.

- (13) Rohe- ja digipöördest ning demograafilistest muutustest tulenevate väljakutsetega tuleb tegeleda piirkondade ja kohalikul tasandil, et saavutada majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus. Sotsiaalmajanduse üksused tegutsevad üldjuhul alt üles suunatud viisil, olles lähedal kogukondadele, inimestele ja nende ees seisvatele probleemidele ning toimides sageli sotsiaalsete novaatoritena ja leides lahendusi, mida saab laiendada ja/või korrata ning mis aitavad tuua süsteemseid sotsiaalseid muutusi. Näiteks võib sotsiaalmajandus pakkuda täiendõppevõimalusi madala kvalifikatsiooniga töötajatele sektorites, kus toimuvad suured muutused, ning tagada väikese sissetulekuga rühmadele taskukohaseid põhikaupu. Sotsiaalmajanduse üksused võivad pakkuda väga vajalikke võimalusi äärepoolsetes ja maapiirkondades, kus töö- ja hariduspakkumisi on vähem, ning muuta need piirkonnad ligiõmbavamaks. ELi sotsiaalmajanduse ökosüsteeme arendades saab seega leevendada vananemise, rahvastikukao ja muude demograafiliste suundumuste tagajärgi ning edendada kohaliku majandus- ja tööstusarengut, eelkõige maapiirkondades ja äärealadel ning ELi äärepoolseimates piirkondades, näiteks sellistes valdkondades nagu põllumajandus, mahepõllumajanduslik toidutootmine ning sinine majandus .
- (14) Kogukonna juhitud kohaliku arengu ja sotsiaalset innovatsiooni soodustavate ökosüsteemide edendamiseks tugevdatakse sotsiaalmajandust ning tõugatakse tagant kliimanetraalseks majanduseks vajalikke muutusi kooskõlas Euroopa roheline kokkuleppega⁶¹ ja roheline kokkuleppe tööstuskavaga⁶². Arvestades seda, kui tähtis on sotsiaalmajandus ringmajanduse arendamisel, võib eri valdkondi hõlmavate ja sidusate tööstuspoliitika meetmete väljatöötamine korduskasutamise, parandamise ja ringlussevõtu vallas edendada toimivat teisese toorme turgu, võimaldades seega sotsiaalmajandusel paremini aidata saavutada ringmajanduse tegevuskavas⁶³ seatud eesmärgi, ning muuta Euroopa nullnetotööstuse konkurentsivõimelisemaks. Digivaldkonnas tegutsevate sotsiaalmajanduse üksuste puhul on olnud näha, et nad võivad võimestada kodanikke ja ettevõtjaid osalema kaasavas ja inimkeskses digiüleminekus ning aidata aktiivselt kaasa sellele, et saavutada eesmärgi ja sihte, mida sisaldab otsusega (EL) 2022/2481⁶⁴ loodud digikümneni poliitikaprogramm 2030 ning Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümneniks⁶⁵. Et see kaksiküleminek rohe- ja digiühiskonnale oleks vastupanuvõimelisem, ajakohastas komisjon 2021. aasta mais liidu tööstusstrateegiat. Strateegias on kirjeldatud probleeme, millega seisavad silmitsi 14 tööstusökosüsteemi, sealhulgas lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse ökosüsteem.

⁶¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

⁶² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimanetraalsuse ajastuks“ (COM(2023) 62 final).

⁶³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“ (COM(2020) 98 final).

⁶⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2481, millega luuakse digikümneni poliitikaprogramm 2030 (ELT L 323, 19.12.2022, lk 4–26).

⁶⁵ Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümneniks (COM(2022) 28 final).

- (15) Et sotsiaalmajandus saaks kõigi oma võimaluste ulatuses toetada tööturule juurdepääsu, sotsiaalset kaasatust, oskuste arendamist, territoriaalset ühtekuuluvust ja kestlikku majandusarengut, vajab ta tugiraamistikku. Kuna sotsiaalmajandust mõjutavad horisontaalsed ja valdkondlikud poliitikameetmed ja sätted, tuleb tugiraamistikus arvesse võtta sotsiaalmajanduse erijooni ning lisatakistusi, millega sotsiaalmajanduse üksused arenemisel silmitsi seisavad ja mis piiravad nende võimalusi tegutseda kõrvuti tavaettevõtjatega. Sotsiaalmajanduse üksused ei püüa saavutada võimalikult suurt tõhustamist ega kasumit, vaid soovivad luua positiivseid ühiskondlikke tulemusi. Neil on vaja toetusmeetmeid ning soodsat finants-, haldus- ja õiguskeskkonda, milles võetakse arvesse nende ärimudelite erijooni seoses juhtimise, kasumi jaotamise, töötingimuste ja mõjuga. Need meetmed võimaldavad neil näiteks võtta tööle töotajaid, kes on vähem tootlikud, või pakkuda sotsiaalteenuseid vastuvõetava hinnaga. Tugiraamistike loomiseks on vaja terviklikke strateegiaid. See võib tähendada reguleerivate meetmete vastuvõtmist või poliitika ja algatuste rakendamist või kohandamist, et toetada sotsiaalmajanduse panust sotsiaalsete ja keskkonnaeesmärkide saavutamisse ning suurendada selle panuse majanduslikku ja tööstuslikku väärtust. Nende strateegiate põhjal tuleks jälgida edusamme ja mõõta algatuste tulemuslikkust, teha vajaduse korral kohandusi ja parandusi ning saavutada lõppkokkuvõttes sektoris tõhusamad ja mõjusamad tulemused. Strateegiad võib olla vaja vastu võtta erinevatel valitsustasanditel (riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil), olenevalt iga liikmesriigi institutsioonilisest korraldusest ja kontekstist. Piirkondade ja muudel riigi tasandil madalamatel tasanditel võiks vastu võtta sotsiaalmajanduse strateegiad, mis on selgelt seotud piirkondliku arengu eesmärkide ja prioriteetidega, maksimeerides seega vastastikust kasu.
- (16) Selleks et sotsiaalmajanduse strateegiaid edukalt välja töötada ja rakendada, on väga tähtis kaasata sotsiaalmajanduse sidusrühmi. Mitu liikmesriiki on juba loonud kõrgetasemelised rühmad, kes soodustavad dialoogi avaliku sektori asutuste ja sotsiaalmajanduse üksuste vahel⁶⁶. Sotsiaalmajandust esindavad võrgustikud võivad toimida ka ühistegevuse platvormina, nad võivad hõlbustada koostööd ja teabejagamist ning luua suutlikkuse suurendamise ja vastastikuse õppe võimalusi.
- (17) Avaliku sektori rahaline toetus on tähtis sotsiaalmajanduse üksuste tegevuse alustamiseks ja arendamiseks. Sotsiaalmajanduse üksustel on üldjuhul rahalistele vahenditele raskem ligi pääseda kui muudel ettevõtetel. Näiteks hoolimata olukorra mõningasest paranemisest näitas üks sotsiaalsete ettevõtete rahastamise turgude analüüs, et Euroopas on sotsiaalsetele ettevõtetele antava rahastuse pakkumine ja nõudlus pidevalt tasakaalust väljas, seda nii laenudele kui ka omakapitalile juurdepääsu poolest. Kuna sotsiaalmajanduse üksused soovivad tuua positiivset sotsiaalset ja/või keskkonnamõju ning saavad kasumit oma rahastajatele ja omanikele jaotada vaid piiratud ulatuses või üldse mitte, ei sobi nad üldiselt väga hästi investoritele, kes tahavad saada märkimisväärset finantstulu. Selle probleemi lahendamiseks olemas olevad toetusmeetmed kipuvad olema ebahühtlased ja on tulemuslikkuselt küllaltki erinevad. Meetmed erinevad alates toetustest ja subsiidiumidest kuni nõustamis- ja suutlikkuse suurendamise teenusteni ning neid pakuvad sageli inkubaatorid. Seetõttu saab sotsiaalmajanduse üksuste elutsükli eri etappidele kohandatud rahastuse pakkumise parandamiseks veel palju ära teha ning abiks võiksid olla täiendav toetus erasektori rahaliste vahendite kaasamiseks ja muud

⁶⁶ Näiteks sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse kõrge nõukogu Prantsusmaal, sotsiaalmajanduse arengu nõukogu Hispaanias ning riiklik sotsiaalmajanduse nõukogu Portugalis.

lisameetmed, et parandada sotsiaalmajanduse üksuste võimalusi rahastust saada. Üks selline moodus oleks võimalus lubada tööandja rahastatavates pensioni- või säästukavades osalevatel üksikisikutest hoiustajatel või töötajatel valida säästukava, mille raames investeeritakse osa nende säästudest sotsiaalsesse ettevõttesse⁶⁷.

- (18) Liit pakub sotsiaalmajanduse toetamiseks palju rahastamisvõimalusi. Rahastust pakuvad Euroopa Sotsiaalfond+, määrusega (EL) 2021/1058⁶⁸ loodud Euroopa Regionaalarengu Fond, määrusega (EL) 2021/1056⁶⁹ loodud Õiglase Ülemineku Fond, määrusega (EL) nr 1305/2013⁷⁰ loodud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond, määrusega (EL) 2021/690⁷¹ loodud ühtse turu programm, määrusega (EL) 2021/523⁷² loodud programm „InvestEU“ ning määrusega (EL) 2021/241⁷³ loodud taaste- ja vastupidavusrahastu, kui see on asjakohane. Samuti pakub liit platvormi fi-compass kaudu nõustamistuge, et töötada välja rahastamisvahendeid ühtekuuluvuspoliitika fondide raames. Liikmesriigid, sealhulgas piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, saaksid neid võimalusi paremini ära kasutada, võttes sotsiaalmajanduse jaoks erimeetmeid. Ka tehniline tugi⁷⁴ on üks liidu vahend, mille abil saab parandada liikmesriikide suutlikkust kujundada ja rakendada sotsiaalmajandust tugevdavat poliitikat.
- (19) Selleks, et sotsiaalmajandust arendada, tulu teenida ning aidata sotsiaalmajanduse üksustel majanduslikult iseseisvaks muutuda, on ülimalt tähtis kaupade ja teenuste pakkumine ning koostöö nii avaliku sektori asutuste kui ka tavaettevõtjatega. Tänu paindlikkusele, mida võimaldavad liidu riigihanke-eeskirjad, saavad avaliku sektori hankijad kasutada riigihankeid strateegiliselt, kehtestades uuenduslikud, rohelised ja sotsiaalsed kriteeriumid, mis aitab lõppkokkuvõttes kaasa kestlikumale, kaasavamale ja konkurentsivõimelisemale majandusele. Ent enamik hankelepinguid sõlmitakse endiselt üksnes hinna alusel. Kuna sotsiaalmajanduse üksused soovivad tuua ühiskondlikku ja ühist kasu, mitte pakkuda teenuseid madalaima hinnaga, on neil raske tavapäraistes riigihankemenetlustes konkureerida, kuigi nad võiksid pakkuda hankeprotsessis laiemat lisaväärtust. Samuti saaks suurendada sotsiaalmajanduse üksuste äritegevussuutlikkust, muu hulgas lõimides neid süstemaatilisemalt tavaettevõtluse väärtusahelatesse ning luues nendega partnerlusi, et teha ühiseid pakkumisi riigihangetes ja luua uusi turuvõimalusi.

⁶⁷ Näiteks algatus „Les Fonds Communs de Placement d'Entreprise solidaires“ Prantsusmaal.

⁶⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.6.2021, lk 60–93).

⁶⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ELT L 231, 30.6.2021, lk 1–20).

⁷⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548).

⁷¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/690, millega luuakse siseturu, ettevõtjate, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime, taimede, loomade, toidu ja sööda valdkonna ja Euroopa statistika programm („ühtse turu programm“) ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 99/2013, (EL) nr 1287/2013, (EL) nr 254/2014 ja (EL) nr 652/2014 (ELT L 153, 3.5.2021, lk 1–47).

⁷² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. märtsi 2021. aasta määrus (EL) 2021/523, millega luuakse programm „InvestEU“ ja millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 (ELT L 107, 26.3.2021, lk 30–89).

⁷³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17–75).

⁷⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/240, millega luuakse tehnilise toe instrument (ELT L 57, 18.2.2021, lk 1–16).

- (20) Avaliku sektori asutused ei kasuta sageli täiel määral ära riigiabieeskirjade praegusi võimalusi sotsiaalmajanduse toetamiseks olukorras, kus turg üksi ei suuda saavutada rahuldavat juurdepääsu tööturule ja sotsiaalset kaasatust, ning piirduvad sageli meetmetega vaid vähese tähtsusega abi üldise künnise piires ega kasuta võimalust kehtestada meetmeid komisjoni määruse (EL) nr 651/2014⁷⁵ (üldine grupierandi määrus) alusel, nt regionaalabi, riskifinantseerimisabi ja ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks antav abi. Praegu on vähese tähtsusega abi ülemmäär 200 000 eurot kolmeks aastaks, kuid kehtivad eeskirjad aeguvad 31. detsembril 2023 ja neid vaadatakse praegu läbi. Riigiabi saab lubada ka üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid reguleerivate liidu eeskirjade alusel, kuid avaliku sektori asutused ei kasuta sageli neid võimalusi täiel määral ära, eriti selleks, et pakkuda sotsiaalteenuseid haavatavate isikute tööalase lõimimise valdkonnas.
- (21) Ka maksupoliitika võib olla oluline selleks, et soodustada sotsiaalmajandust ja tagada, et sotsiaalmajanduse üksused saavad endale lubada võimalust tegutseda kõrvuti tavaettevõtjatega, mis loob õiglasema ettevõtluskeskkonna ning toetab ühtlasi sotsiaalset kaasatust ja paremat juurdepääsu tööhõivele. Vaid vähesed liikmesriigid on kehtestanud kõnealuse sektori arengut soodustava järjepideva maksustamisraamistiku, sealhulgas maksusoodustused, mis on kohandatud sotsiaalmajanduse vajadustele ning mille puhul tunnistatakse ka sotsiaalmajanduse mitmekesisust ja välditakse killustatust. Sellega, kui kehtestatakse hästi kavandatud maksusoodustused annetustele, mida tehakse avalikes huvides tegutsevatele sotsiaalmajanduse üksustele, saab soodustada nende üksuste rahastamist ja seda ka liidus piiriülevalt, kooskõlas aluslepingus sätestatud mittediskrimineerimise põhimõttega. Mitmes liikmesriigis esineb endiselt haldustõkkeid seoses annetustega, mida tehakse avalikes huvides üle liikmesriikide piiride, ning puudub läbipaistvus avaliku huvi staatuse saamiseks vajalike dokumentide osas. Haldustõkkeid võib vähendada see, kui annetust saava muus liikmesriigis asutatud üksuse jaoks antakse välja standardvormid. Esimese sammuna võiksid liikmesriigid pakkuda riigis kasutatavate vormide tõlkeid teistes liikmesriikides kasutatavatesse keeltesse. Teise sammuna võiksid liikmesriigid uurida võimalust töötada välja otseseid makse käsitlevad standardvormid piiriüleste annetuste jaoks.
- (22) Sotsiaalmajanduse üksuste puhul on eriti olulised sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise protsessid, sest need võimaldavad neil üksustel oma mõju paremini mõista ja esile tuua ning mõjupõhisele rahastusele juurde pääseda. Sotsiaalse mõju mõõtmine hõlmab selliste parameetrite ja vahendite kasutamist, millega selgitada välja konkreetse sekkumise või algatuse sotsiaalne mõju. Sotsiaalse mõju juhtimine hõlmab selliste süsteemide ja protsesside ning sellise suutlikkuse loomist, mida organisatsioon vajab, et oma mõju aktiivselt juhtida ja seda suurendada. Olemasolevate raamistike ja vahendite paljusus võib aga tekitada raskusi, eriti vähemate ressurssidega üksustele. Avaliku sektori investeringute sotsiaalsete tulemuste jälgimine võimaldab avalikku kontrolli, võib aidata põhjendada maksumaksja raha kasutamist sotsiaalmajanduse üksuste või sotsiaalmajandusliku tegevuse toetamiseks ja aidata ära hoida nn mõjupesu (mõju tegelikust suuremana näitamine või selle kohta alusetu väite esitamine). Siinkohal võiksid kasulikud olla sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise käsitusviisid, mis on hästi läbimõeldud, proportsionaalsed ja kohandatud üksikute üksuste

⁷⁵ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1–78).

vajadustele. Need peaksid põhinema standardmeetoditel ja -näitajatel ning sellistel teguritel nagu üksuste suurus, arengujärk ja mitmekesisus.

- (23) Sotsiaalmajandus on viimase kümne aasta jooksul muutunud liidus riikide ja piirkondade tasandil nähtavamaks ja leidnud rohkem tunnustust. Sektori võimalused on paljudes liidu riikides siiski veel kasutamata. Kui riikide vahel tegevust ei koordineerita ja teavet ei vahetata, jäävad sotsiaalmajanduse arengus esinevad erinevused püsima, seega oleks liikmesriikidel väga kasulik üksteiselt õppida ja parimaid tavasid jagada. Ka üldsus teab sotsiaalmajandusest ja selle toodavast kasust vähe. See võib takistada sotsiaalmajanduse jaoks toetuspoliitika ja turuvõimaluste arendamist. Reguleerimine, mille käigus tagatakse ühtlasi, et uued õigusaktid vastavad sotsiaalmajanduse üksuste vajadustele, võib suurendada teadlikkust ja nende üksuste legitiimsust, mis hõlbustab juurdepääsu rahastusele ja turgudele. Riikide ametiasutused ja sidusrühmad on selleks, et parandada arusaamist sotsiaalmajandusest ja muuta see sektor nähtavamaks, teinud mitu algatust, mis käsitlevad näiteks sotsiaalmajanduse konkreetseid õiguslikke vorme, märgiseid ja staatuseid,⁷⁶ ning korraldanud ulatuslikke teavituskampaaniaid. Muude edukate reformide hulgas on ministeeriumides sotsiaalmajandusega tegelevate üksuste loomine ning tõhustatud dialoog sidusrühmade ja avaliku sektori asutuste vahel. Sotsiaalmajanduse nähtavamaks muutmine on äärmiselt oluline, et täielikult tunnustada selle positiivset mõju ühiskonnale, nagu on rõhutatud sotsiaalmajanduse tegevuskavas sotsiaalmajanduse portaali kasutuselevõttuga.
- (24) Selleks et paremini mõista sotsiaalmajanduse ärimudeleid ning teha tõenditel põhinevaid poliitilisi otsuseid, on oluline täpsete andmete ja statistika olemasolu. Sotsiaalmajanduse, sealhulgas selle majandusliku lisaväärtuse ja tulemuslikkuse kohta on siiski vähe usaldusväärseid andmeid. Olemasolevad andmed on sageli puudulikud ja neid on raske võrrelda. Näiteks on vaid vähesed liikmesriigid laiendanud oma riiklikke arvepidamissüsteeme, et koguda sotsiaalmajanduse kohta täiendavaid andmeid (nt satelliitarvepidamises), kuigi liidu eelarvest on võimalik selleks saada rahalist toetust. Ettevõtluse struktuurstatistika ei hõlma tavaliselt sotsiaalmajandust, näiteks kui statistika põhineb tulunduslike ettevõtete loodud majandusandmetel ja tavapärasel sotsiaalmajanduse üksused lisatakse vaid ülejäänud kategooriatesse. Kui tehakse kättesaadavaks oluline statistika sotsiaalmajanduse suuruse, tööjõu, arengu ja probleemide kohta, on kehtestatud strateegiad ja meetmed tõhusamad ning kohandatud sektori erinevatele olukordadele,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

EESMÄRK

1. Kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega on käesoleva soovitus eesmärk soodustada juurdepääsu tööturule ja sotsiaalset kaasatust ning anda liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas edendada sotsiaalmajandust toetavaid poliitika- ja õigusraamistikke ja/või selle arengut hõlbustavaid meetmeid.

Nende eesmärkide saavutamiseks soovitatakse liikmesriikidel teha koostööd sidusrühmadega, et tunnustada, toetada ja kasutada ära sotsiaalmajanduse panust.

⁷⁶ Õiguslikud staatused/kvalifikatsioonid, mida mõnikord nimetatakse ka märgisteks, erinevad õiguslikest vormidest, sest neid saavad kasutada mitmesugustes õiguslikes vormides tegutsevad üksused, sealhulgas tulundus- ja mittetulundusorganisatsioonid.

2. Soovitusega püütakse toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava rakendamist ja aidata saavutada liidu kolm peamist eesmärki, mis on 2030. aastaks seatud tööhõive, oskuste ning vaesuse vähendamise vallas.
3. Sotsiaalmajandust edendades püütakse käesoleva soovitusena soodustada ka õiglast ja kestlikku majandus- ja tööstusarengut ning aidata kaasa liikmesriikide territoriaalsele ühtekuuluvusele.

MÕISTED

4. Soovitus kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „sotsiaalmajandus“ – avaliku sektori asutustest sõltumatud eraõiguslikud üksused, kes pakuvad kaupu ja teenuseid oma liikmetele või ühiskonnale ning kelle hulka kuuluvad ühistud, vastastikuse abi ühingud, ühendused (sh heategevusorganisatsioonid), sihtasutused ja sotsiaalsed ettevõtted, kelle tegevus vastab järgmistele peamistele põhimõtetele ja tunnusjoontele:
 - inimeste ning sotsiaalse ja/või keskkonnakasutuse seadmine kasumist tähtsamale kohale;
 - suurema osa oma kasumi ja ülejäägi taasinvesteeringuks selleks, et täita edasi oma sotsiaalseid ja/või keskkonnaeesmärke ning viia ellu tegevust, mis on liikmete/kasutajate („kollektiivsed huvid“) ja/või kogu ühiskonna huvides („ühishuvid“); ning
 - demokraatlik ja/või kaasav juhtimine;
 - b) „sotsiaalne ettevõtte“ – üksus, kes pakub turul kaupu ja teenuseid ettevõtlikul viisil ning kooskõlas sotsiaalmajanduse põhimõtete ja tunnusjoontega ning kelle äritegevus on ajendatud sotsiaalsetest ja/või keskkonnaeesmärkidest.

TÖÖTURULE JUURDEPÄÄSU JA SOTSIAALSE KAASATUSE SOODUSTAMINE SOTSIAALMAJANDUSE KAUDU

Juurdepääs tööturule

5. Liikmesriikidel soovitatakse tunnustada ja toetada sotsiaalmajanduse konkreetset lisaväärtust, lihtsustades kõigi juurdepääsu tööturule ja edendades kvaliteetset töökohti kõigile ning parandades samal ajal ka õiglasi töötingimusi. Seda tuleks teha kaasava majanduskasvu raames, nagu on rõhutatud liikmesriikide tööhõivepoliitika suunistes, tehes eelkõige järgmist:
 - a) luua või soodustada partnerlusalgatusi, millega kaasatakse sotsiaalmajanduse üksusi aktiivse tööturupoliitika kujundamisse ja rakendamisse;
 - b) tagada, et avaliku sektori asutused pakuvad sotsiaalmajanduse üksustele piisavat toetust, et paremini lõimida tööturule naisi, ebasoodsas olukorras olevaid ja alaesindatud rühmi (nt pikaajalised töötud, vaimse tervise häiretega, tööjõu hulka mittekuuluvad, madala kvalifikatsiooniga või puudega inimesed, rändetaustaga või rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed (sh romad), noored ning vanemaealised inimesed) järgmise kaudu:
 - i. tööleliimimisega tegelevad sotsiaalsed ettevõtted, mis pakuvad sellistele rühmadele tööd ja kohandatut tuge;

- ii. meetmed, millega aidatakse neil inimeste rühmadel valmistuda tööhõiveks, pakkudes sotsiaalsetes ettevõtetes töökogemust, et neid avatud tööturule lõimida;
- c) toetada avalike tööturuasutuste, kohalike omavalitsuste, sotsiaalmajanduse üksuste ja tavaettevõtjate vahelisi koostööprojekte, et pakkuda kohandatud kutsenõustamist ning õppe- ja koolitusvõimalusi noortele, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored). Need võimalused võivad hõlmata õpipoisiõpet, töökümbelprogramme, isiklikku juhendamist ja kohtumisi eeskujudega ning nende eesmärk peaks olema hõlbustada tööturule lõimimist kooskõlas tugevdatud noortegarantiiga;
- d) edendada sotsiaalset ettevõtlust kui vahendit, mis soodustab füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist ja muid tööhõivevorme, arendada kohalikul tasandil majandustegevust ning lahendada sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme uuenduslike ja kaasavate ärimudelite kaudu, kusjuures selle saavutamiseks võivad liikmesriigid näiteks
 - i. tagada sotsiaalsetele ettevõtjatele juurdepääsu sotsiaalkaitsele;
 - ii. kaaluda sotsiaalmaksete vähendamist uute töötajate töölevõtmiseks;
 - iii. teha kindlaks võimalikud ebasoodsad haldustegurid või -takistused sotsiaalse ettevõtte asutamisel ning neid hinnata ja käsitleda;
- e) kujundada poliitikat ja võtta meetmeid, millega edendatakse ja arvestatakse soolist võrdsõiguslikkust sotsiaalmajanduses, näiteks:
 - i. võidelda diskrimineerivate sotsiaalsete normide ning naiste ja meeste oskusi paika panevate stereotüüpide, samuti naiste töö alahindamise vastu;
 - ii. pakkuda kohandatud tuge naiste võimendamiseks, vähendades tööhõive ja palga soolõhet ning tagades võrdse juhtimise;
 - iii. võimaldada naistele, kes soovivad tegutseda sotsiaalsete ettevõtjate ja juhtidena, juurdepääsu juhendamise- ja mentorlusprogrammidele;
- f) tagada tugiraamistik ettevõtte üleminekuks töötajatele, et luua töötajate ühistuid, vältimaks töökohtade kadumist ja kaitsmaks majandustegevust;
- g) teha koostööd sotsiaalmajanduse üksustega, et võimaldada rohkematel puudega inimestel tööturule jõuda, arendades näiteks tugitehnoloogiat;
- h) edendada sotsiaalset dialoogi ja kollektiivlääbirääkimisi sotsiaalmajanduses, tagamaks, et töötajatel on õiglased töötingimused, sealhulgas õiglane palk, ning austada seejuures sotsiaalpartnerite autonoomiat.

Sotsiaalne kaasamine

6. Liikmesriikidel soovitatakse tunnustada ja toetada rolli, mida täidab sotsiaalmajandus avalikult kättesaadavate sotsiaalteenuste kõrval selles, et pakkuda juurdepääsetavaid ja kvaliteetseid sotsiaal- ja hooldusteenuseid ning eluruume, eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele. See võib näiteks hõlmata järgmist:
 - a) üldhuviteenuste loomisel ja osutamisel tehtav koostöö sotsiaalmajanduse üksustega nende vastavates tegevusvaldkondades;
 - b) sotsiaalmajanduse üksuste kaasamine inimkesksete sotsiaal- ja hooldusteenuste väljatöötamisse ja osutamisse, nagu on rõhutatud Euroopa hooldusstrateegias;

- c) koostöö sotsiaalmajanduse üksustega, et töötada välja ja osutada lastele ja noortele, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest pärit lastele hooldus- ja tugiteenuseid kooskõlas Euroopa lastegarantiiga, mis on loodud nõukogu soovitusel (EL) 2021/1004,⁷⁷ ning kooskõlas liidu strateegiaga lapse õiguste kohta⁷⁸.

Oskused

7. Liikmesriikidel soovitatakse toetada sotsiaalmajandusega seotud koolitust ja oskuste arendamist, tehes eelkõige järgmist:
- a) kasutada ära olemasolevat oskuste prognoosimist, millega jälgitakse majanduse ja tavapärase tööturu vajadusi, et mõista, kuidas sotsiaalmajandus saab aidata pakkuda oskustööjõudu ja leevendada tööjõupuudust;
- b) hõlbustada koolitustegevust ja oskusi sotsiaalmajanduses, tehes järgmist:
- korraldada õpivahetusi sotsiaalmajanduse üksuste, koolitusorganisatsioonide ja tavaettevõtjate vahel, et parandada digi- ja rohepöördeks vajalikke juhtimis-, ettevõtlus- ja töölaseid oskusi (sealhulgas ringmajandust toetavaid, parandamis- ja digioskusi);
 - võimaldada elukestvatele õppijatele, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevate inimeste rühmadele ümber- ja täiendõpet ning aidata neil siirduda avatud tööturule, kooskõlas Euroopa lähenemisviisiga elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrovalifikatsioonitunnistustele;
 - lisada sotsiaalmajanduse alane või sotsiaalmajanduse raames pakutav koolitus selliste koolituste loetellu, mida võivad hõlmata isiklikud õppekontod⁷⁹;
- c) luua kooskõlas kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistikuga sotsiaalmajanduses spetsiaalsed õpipoisiõppesüsteemid, mis aitavad noortel, eelkõige neil, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, täiendada oma oskusi ja valmistada end ette tööturule minekuks ning võimaldavad sotsiaalmajandusel arendada sektoris talente;
- d) soodustada sotsiaalmajanduse ja sotsiaalse ettevõtluse oskuste kaasamist haridusse ja koolitusse kõigil haridustasanditel, eelkõige ettevõtlus- ja ärikursustel, ning võimaldada sotsiaalmajanduse üksustele ja sotsiaalsetele ettevõtjatele juurdepääsu juhendamise- ja mentorlusprogrammidele;
- e) luua sotsiaalmajanduse alase koolituse riiklikud pädevuskeskused ning osaleda riikidevahelistes algatustes, mis hõlbustavad juurdepääsu spetsiaalsetele haridus- ja koolitusprogrammidele sotsiaalmajanduse vallas, näiteks tehes koostööd kutsehariduse ja -õppe pakkujatega, kes töötavad olemasolevate asutuste raames, nagu kutsehariduse tiptaseme keskused, millele on osutatud nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitusel jätkusuutlikku

⁷⁷ Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii (ELT L 223, 22.6.2021, lk 14).

⁷⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi lapse õiguste strateegia“ (COM(2021) 142 final).

⁷⁹ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus, mis käsitleb isiklikke õppekontosid (2022/C 243/03) (ELT C 243, 27.6.2022, lk 26–34).

konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta⁸⁰.

Sotsiaalne innovatsioon, kestlik majandusareng ja territoriaalne ühtekuuluvus

8. Liikmesriikidel soovitatakse tugevdada sotsiaalmajanduse üksuste toetavat rolli sotsiaalse innovatsiooni ning kohaliku arengu ja tööhõive jaoks oluliste sektorite edendamisel. Selle saavutamiseks võib teha järgmist:
- a) edendada sotsiaalsele ja kohapõhisele innovatsioonile soodsat ökosüsteemi, hõlbustades koostöö- ja partnerlusalgatusi sotsiaal- ja ringmajanduse üksuste, tavaettevõtjate, rahastajate, kohalike omavalitsuste ning muude sidusrühmade vahel. Selleks võib näiteks teha järgmist:
 - i. luua või soodustada sotsiaalse innovatsiooni keskusi või sotsiaalse ja ökoinnovatsiooni klastreid, mille eesmärk on rahuldada kohalikke vajadusi ning katsetada ühiseid lahendusi;
 - ii. kaasata sotsiaalmajanduse üksusi kogukonna juhitud kohalikkude arengusse, sealhulgas kasutades olemasolevaid liidu rahastamisvahendeid;
 - iii. teha koostööd riiklike ja piirkondlike sotsiaalse innovatsiooni pädevuskeskustega, et luua võrgustikke, suurendada suutlikkust ja sünergiat, tuua esile tõhusust ning töötada välja olulised vahendid ja meetodid sotsiaalse innovatsiooni stimuleerimiseks;
 - b) tagada, et sotsiaalmajandust käsitlev poliitika on seotud tööstuspoliitikaga ning üleminekuga digi- ja ringmajandusele;
 - c) kohandada õigusraamistikke sotsiaalmajanduse üksuste toetamiseks ringmajanduses, näiteks tagada õiged stiimulid ettevõtjatele, et nad annetaksid müümata ja tagastatud kaupu sotsiaalmajanduse üksustele nende kaupade parandamiseks ja korduskasutamiseks nende hävitamise asemel, ning üksikisikutele, et nad annetaksid kasutatud kaupu, samuti tagada sotsiaalmajanduse üksustele juurdepääs jäätmevoole, kaasata nad jäätmetekke vältimise strateegiasse ning lubada toidupankadel koguda toiduülejääke;
 - d) soodustada sotsiaalmajandusega seotud kogukonnapõhiste algatuste ja ökosüsteemide, näiteks energiakogukondade, jagatud liikuvuse lahenduste, digiplatvormiühistute, hooldusteenuste, põllumajandusühistute ning kohalike lühikeste toiduahelate ja turgude arendamist, et inimestel oleks juurdepääs kohalikele toodetele ja teenustele;
 - e) parandada sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu digivahenditele ja uuele tehnoloogiale, nagu avatud lähtekoodid, suurandmed ja tehisintellekt.

SOTSIAALMAJANDUSE TUGIRAAMISTIKE VÄLJATÖÖTAMINE

9. Liikmesriikidel soovitatakse töötada välja poliitika- ja õigusraamistikud, mis võimaldavad ja toetavad sotsiaalmajandust. Selleks kannustatakse neid kooskõlas liidu sotsiaalmajanduse tegevuskava ning muude liidu poliitikasuunistega töötama välja ja võtma kasutusele terviklikud strateegiad, millega tunnustatakse ja

⁸⁰ Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava kutsehariduse kohta, 2020/C 417/01 (ELT C 417, 2.12.2020, lk 1–16).

stimuleeritakse sotsiaalmajandust. Liikmesriigid peaksid nende strateegiate koostamisel järgima punktides 13–21 esitatud soovitusi.

10. Liikmesriikidel soovitatakse kehtestada mehhanismid konsultatsioonide ja dialoogide pidamiseks avaliku sektori asutuste ja sotsiaalmajandust esindavate organisatsioonide vahel. See võib hõlmata kõrgetasemeliste rühmade loomist ning sotsiaalmajandust esindavate võrgustike loomise ja arendamise toetamist.
11. Punktis 9 osutatud strateegiates peaksid liikmesriigid tunnustama sotsiaalmajanduse üldpõhimõtteid, tunnusjooni ja tegevusulatust ning tunnistama, et need võivad esineda mitmesugustes õiguslikes vormides ja staatustes ning on seotud erinevate riigi, piirkondade ja kohalike õigusnormide ja tavadega.
12. Liikmesriikidel soovitatakse investeerida sellesse, et arendada oma ametiisikute ja -asutuste arusaamist sotsiaalmajandusest, kasutades koolitusprogramme ning riikide- ja/või piirkondadevahelisi suutlikkuse suurendamise algatusi, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1059⁸¹ sätestatud programmi „Interreg Europe“ alla kuuluvaid algatusi. Algatustes tuleks keskenduda vastastikusele õppele ja parimate tavade jagamisele, pöörates erilist tähelepanu piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning sotsiaalmajanduse sidusrühmade koostöö soodustamisele. Komisjon toetab seda tööd vastavalt punkti 22 alapunkti a alapunktile iii.

Juurdepäas avaliku ja erasektori rahalistele vahenditele

13. Liikmesriikidel soovitatakse luua riigi, piirkondade ja kohalikul tasandil sotsiaalset rahastamist toetav keskkond, tehes eelkõige järgmist:
 - a) selgitada välja sotsiaalmajanduse üksuste, finantsvahendajate ja tugiorganisatsioonide rahastamisstruktuurid ning hinnata nende vajadusi ja olemasolevate toetuskavade tulemuslikkust;
 - b) tagada, et sotsiaalmajanduse üksustel on nende arengu õiges etapis juurdepäas nende vajadustele kohandatud rahastusele, sealhulgas toetused ja muud subsiidiumid, omakapitali või kvaasiomakapitali kaudu rahastamine varajases ja stardijärgus või võla, omakapitali või kvaasiomakapitali kaudu rahastamine või vahefinantseerimine kasvuetapis ning uuenduslikud rahastamiskavad, nagu avaliku ja erasektori partnerlused, ühisrahastusplatvormid ning eri liiki rahastamisvahendite või toetuste ja rahastamisvahendite kombinatsioonid;
 - c) edendada jaeinvestorite juurdepääsu kestlikele ärimudelitele, sektoritele, toodetele ja teenustele, mida juhib või toetab sotsiaalmajandus;
 - d) hinnata avaliku sektori rahastamisprogrammidele, sealhulgas tavaettevõtjate jaoks loodud programmidele juurdepääsu kriteeriume, tagamaks, et need ei tekita sotsiaalmajanduse üksustele põhjendamatuid tõkkeid;
 - e) kaasata erasektori rahalisi vahendeid, tehes vajaduse korral kättesaadavaks avalikud tagatisskeemid, et julgustada spetsialiseerunud ja tavarahastajaid rahastama sotsiaalmajanduse üksusi;

⁸¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1059, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondist ja välistegevuse rahastutest toetatava Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) erisätteid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 94–158).

- f) suurendada teadlikkust sotsiaalmajanduse üksuste eripärast ja -vajadustest, et erasektori tavarahastajad suudaksid paremini pakkuda kohandatud rahalist toetust;
- g) hõlbustada sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu ettevõtluse arendamise ja investimisvalmiduse toele kogu nende elutsükli jooksul, näiteks kasutades tavaettevõtlusinkubaatorite, ettevõtluskiirendite ja muude tugiorganisatsioonide teadlikkuse suurendamise toetuskavasid, et nad laiendaksid oma toetust sotsiaalmajandusüksustele, sealhulgas sotsiaalmajanduse üksuste juhtide suutlikkuse suurendamise võimalustele;
- h) pakkuda sihtotstarbelist rahalist toetust ja suutlikkuse suurendamise võimalusi, et hõlbustada ettevõtte üleminekut töötajate ühistutele;
- i) pakkuda skeeme, mis muudavad rahastuse sotsiaalmajanduse üksustele kättesaadavamaks, näiteks võimalus lubada tööandja rahastatavates pensioni- või säästukavades osalevatel üksikisikutest hoiustajatel või töötajatel valida kava, mille raames investeeritakse teatav osa mingisse sotsiaalsesse ettevõttesse;
- j) kasutada võimalikult hästi ära ühtekuuluvuspoliitika fondide, programmi „InvestEU“ liikmesriikide osa, taaste- ja vastupidavusrahastu, samalaadsete programmide ning muude riigi ja piirkondlike vahendite kaudu saada olevat rahastust, rakendades meetmeid ja algatusi, mis on ette nähtud just sotsiaalmajanduse üksuste jaoks;
- k) kasutada platvormi fi-compass nõustamisteenuseid liidu eelarve jagatud täitmise süsteemi raames rakendatavate rahastamisvahendite kohta, et töötada välja tagasimakstava rahastuse vahendeid ühtekuuluvuspoliitika fondide raames.

Juurdepääs turgudele ja riigihangetele

14. Liikmesriikidel soovitatakse kannustada oma avaliku sektori hankijaid ostma kaupu ja teenuseid strateegiliselt ning taotlema sotsiaalset mõju ja toetama sotsiaalset innovatsiooni. Selleks peaksid nad täielikult ära kasutama liidu riigihanke-eeskirjade alusel kättesaadavaid vahendeid. Selleks, et soodustada sotsiaalselt vastutustundlike ja uuenduslike lahenduste kasutuselevõttu riigihangetes, võib kasutada mitmesuguseid poliitikavahendeid, sealhulgas:
- a) võtta vastu poliitikasuunised ja hankestrateegiad, sealhulgas võimalikud ametlikud eesmärgid, mida toetab juhtimine ja pühendumus nii poliitilisel tasandil kui ka peamiste otsustajate ja eelarvejuhtide hulgas;
 - b) anda suuniseid asjakohas(t)el haldustasandi(te)l;
 - c) suurendada avaliku sektori hankijate ja ettevõtete teadlikkust sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete lisaväärtusest ning teha avaliku sektori hankijatele ja sotsiaalmajanduse üksustele kättesaadavaks eksperditeadmised;
 - d) kannustada avaliku sektori hankijaid viitama hankedokumentides sotsiaal- ja töödigusest ning kollektiivlepingutest tulenevatele konkreetsetele kohustustele,

mida kohaldatakse hanke suhtes,⁸² paluma pakkujatel nende täitmist kinnitada ning kehtestama järelevalvemeetmed;

- e) soodustada struktureeritud, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat dialoogi sotsiaalmajanduse ja muude sidusrühmadega, et töötada välja sotsiaalselt vastutustundlik riigihankestrateegia.
15. Sisu osas peaksid avaliku sektori hankijad paremini ära kasutama liidu kehtiva õigusraamistiku paindlikke sätteid, et aidata sotsiaalmajanduse üksustel turule pääseda, tehes selleks näiteks järgmist:
- a) soodustada turudialoogi, eelkõige korraldades läbipaistvaid ja kaasavaid esialgseid turu-uuringuid sihispäraselt väljavalitud võimalike tarnijatega;
 - b) reserveerida kooskõlas direktiivi 2014/23/EL artikliga 24, direktiivi 2014/24/EL artiklitega 20 ja 77 ning direktiivi 2014/25/EL artiklitega 38 ja 94 lepingud tööleloomimisega tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele või sellistele ettevõtetele, kus vähemalt 30 % töötajatest on puudega või ebasoodsas olukorras olevad töötajad;
 - c) kehtestada proportsionaalsed ja kaasavad valikukriteeriumid, et võimaldada väikestel ja uuenduslikel sotsiaalsetel ettevõtetel teha lepingu saamiseks pakkumusi;
 - d) loobuda madalaima hinna loogikast, kasutades sotsiaalseid pakkumuste hindamise kriteeriume kooskõlas majanduslikult soodsaima pakkumuse reegli ja sotsiaalsete lepinguklauslitega, ning kehtestada hankemenetluste eri etappides, sealhulgas tehnilistes kirjeldustes täitmis- või funktsionaalsed nõuded;
 - e) jaotada lepingud osadeks kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikliga 46 ja direktiivi 2014/25/EL artikliga 65, muu hulgas ka selleks, et hõlbustada tavaettevõtjate ja sotsiaalmajanduse üksuste koostööd, ning kasutada lihtsustatud korda, eelkõige sotsiaalteenuste ja muude eriteenuste puhul, et muuta protsess sotsiaalmajanduse üksustele juurdepääsetavamaks;
 - f) nõuda kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikliga 43 ja direktiivi 2014/25/EL artikliga 61 tehnilistes kirjeldustes, pakkumuste hindamise kriteeriumides või lepingu täitmise tingimustes konkreetseid märgiseid, kui nad kavatsesid osta teatavate sotsiaalsete või keskkonnanäitajatega ehitustöid, asju või teenuseid.
16. Et aidata sotsiaalmajanduse üksustel oma tegevusulatust laiendada, soovitatakse liikmesriikidel soodustada sotsiaalmajanduse üksuste ja tavaettevõtjate koostööd, tehes eelkõige järgmist:
- a) suurendada teadlikkust sotsiaalsest lisaväärtusest, edendades parimaid tavasid, mis julgustavad tavaettevõtjaid kaasama sotsiaalseid ettevõtteid oma pikaajalistesse tarne- ja väärtusahelatesse ning tarbijaid ostma

⁸² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 094, 28.3.2014, lk 1) – artikli 30 lõige 3; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 094, 28.3.2014, lk 65) – artikli 18 lõige 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 094, 28.3.2014, lk 243) – artikli 36 lõige 2.

- sotsiaalmajanduse üksuste toodetud kaupu ja/või nende loodud teenuseid (nn sotsiaalne ostmine);
- b) suurendada mentorlus-, kontaktiloomis- ja vahendusteenuste pakkumist, et aidata sotsiaalmajanduse üksustel luua pikaajalisi partnerlussuhteid laiemate äriühingutega;
 - c) edendada ja toetada seda, et tööleloomisega tegelevate sotsiaalsete ettevõtete töötajad töötavad koos tavaettevõtjatega selleks, et saada kogemusi avatud tööturul;
 - d) aidata sotsiaalmajanduse üksustel ja ettevõtjatel kasutada võimalikult hästi ära uusi tehnoloogialahendusi eraturgudele juurdepääsemiseks, kasutades sotsiaalmajandusest lähtuvaid veebiplatvorme, koostöörume ja digitaalseid ühisvarasid.

Riigiabi

17. Kui kavandatav sotsiaalmajanduse toetamise meede kujutab endast riigiabi ning ilma et see piiraks kohaldatavate eeskirjade kohaldamist, soovitatakse liikmesriikidel täielikult ära kasutada riigiabieeskirjade võimalusi sotsiaalmajanduse toetamiseks, nagu on ette nähtud määrusega (EL) nr 651/2014, üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitlevate eeskirjadega ja vähese tähtsusega riigiabi eeskirjaga, tehes järgmist:
 - a) kasutada määruse (EL) nr 651/2014 sätteid, eelkõige:
 - i. kaaluda investeringuteks ettenähtud abi väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEed), näiteks sotsiaalse taristu jaoks varade ostmiseks kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 17;
 - ii. kasutada võimalikult hästi ära sätteid, mis lubavad anda VKEdele riskifinantseerimisabi kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 21 ja 21a, näiteks luues erainvestorite osalusel investeerimisfonde, et toetada konkreetselt sotsiaalseid ettevõtteid, ning pakkudes maksusoodustusi sõltumatutele füüsilisest isikust erainvestoritele, kes pakuvad abikõlblikele ettevõtjatele otse või kaudselt riskifinantseerimist;
 - iii. kaaluda starditoetust, mis võimaldab alustavatel börsil noteerimata väikeettevõtjatel kasutada mitmesuguseid abimeetmeid, näiteks sooduslaene, sooduspreemiatega tagatise või toetusi kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 22;
 - iv. investeerida inimestesse, võttes vastu abikavad ebasoodsas või eriti ebasoodsas olukorras olevate töötajate taastõimimiseks tööturule kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 32 ja 35;
 - v. hõlbustada puudega töötajate täielikku kaasamist igat liiki ettevõtetesse, kasutades eritoetusi, sealhulgas palgatoetuste vormis antavat abi ettevõtjatele kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 33 ja 34;
 - vi. toetada kohaliku taristu (mis võib hõlmata ka kohalikku sotsiaaltaristut) rajamist või uuendamist, andes abi investeringukulude ja investeringu tegevuskasumi vahe katmiseks kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 56;
 - b) kooskõlas kohaldatavate riigiabieeskirjadega soovitatakse liikmesriikidel uurida, milliseid sotsiaalmajanduse üksuste osutatavaid teenuseid võiks

määratleda ja rahastada üldist majandushuvi pakkuvate teenustena, näiteks haavatavate isikute tööalase lõimimise, sotsiaaleluruumide pakkumise või tervishoiu- ja sotsiaalteenuste valdkonnas, nagu lapsehoid või eakate või puudega inimeste hooldus; vastavalt komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsusele (2012/21/EL)⁸³ võib sotsiaalseid vajadusi rahuldavate teenuste eest makstav hüvitis teatavatel tingimustel isegi olla teavitamiskohustusest vabastatud, olenemata saadud hüvitise suurusest;

- c) kasutada olemasolevaid võimalusi, et anda läbipaistvaid vähese tähtsusega abi summasid.

Maksustamine

- 18. Ilma et see piiraks riigiabieeskirjade kohaldamist, soovitatakse liikmesriikidel:
 - a) tagada, et maksusüsteemid ei takista sotsiaalmajanduse arengut, ja hinnata, kas need süsteemid soodustavad sotsiaalmajanduse arengut piisavalt;
 - b) kaaluda sektori jaoks maksusoodustusi, kui neid ei ole juba tehtud, kooskõlas sotsiaalpoliitika eesmärkide ja liikmesriikide praeguste tavade ning liidu õigusega, kusjuures need soodustused võivad hõlmata järgmist:
 - i. ettevõtte tulumaksuvabastused sotsiaalmajanduse üksuste jaotamata kasumilt;
 - ii. tulumaksusoodustused, kasutades mahaarvamisi või maksukrediiti, mida võimaldatakse era- ja/või institutsioonilistele rahastajatele, või määramissüsteemi, mille kohaselt maksumaksjad saavad teatada oma maksuhaldurile kindla protsendi oma tasumisele kuuluvast tulumaksusummast, mis jaotatakse avalikes huvides tegutsevatele üksustele;
 - iii. ühekordse maksena saadud töötushüvitiste maksuvabastused, et hõlbustada ettevõtte üleminekut töötajate ühistutele;
 - c) vaadata läbi sotsiaalmajanduse üksuste maksukohustuse täitmise koormus ja võimaluse korral seda vähendada;
 - d) hõlbustada avalikes huvides tehtavate piiriüleste annetuste puhul praktilisel tasandil nõuete täitmist maksustamise eesmärgil, näiteks andes annetust saava muus liikmesriigis asutatud üksuse jaoks välja standardvormi annetussumma kohta, märkides selles nii saaja kui ka annetaja;
 - e) tagada, et sotsiaalmajanduse üksusi ei kasutata maksudest kõrvalehoidmiseks, maksustamise vältimiseks, agressiivseks maksuplaneerimiseks ega rahapesuks, seistes ühtlasi selle eest, et sellega seotud haldusmenetlused on tõhusad ja proportsionaalsed.

Sotsiaalse mõju mõõtmine ja juhtimine

- 19. Kooskõlas komisjoni meetmetega, millele on osutatud punkti 22 alapunkti a alapunktis v, soovitatakse liikmesriikidel toetada mõju mõõtmise ja juhtimise tavade kasutuselevõttu, tehes eelkõige järgmist:

⁸³ Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsus Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (ELT L 7, 11.1.2012, lk 3–10).

- a) lisada sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise tavad ja meetodikad sotsiaalmajandusega seotud riiklikesse poliitikaraamistikesse ja programmidesse;
- b) pakkuda headel tavadel põhinevat kohandatut tuge, et aidata sotsiaalmajanduse üksustel võtta kasutusele lihtsad ja praktilised mõju mõõtmise ja juhtimise meetodikad, mis parandavad nende tulemusi, näitavad nende sotsiaalset mõju ja hõlbustavad juurdepääsu mõjupõhisele rahastusele;
- c) kannustada sotsiaalmajanduse üksusi mõõtma oma mõju, suurendades suutlikkust sihtotstarbelise rahastamise kaudu, ning kasutama osa saadavast avaliku sektori rahast (toetused või lepingud) oma sotsiaalse mõju mõõtmiseks.

Nähtavus ja tunnustamine

20. Liikmesriikidel soovitatakse suurendada teadlikkust sotsiaalmajandusest ning sellest, kuidas sotsiaalmajandus aitab saavutada sotsiaalseid ja keskkonnaeesmärke, tehes eelkõige järgmist:
- a) kehtestada või kohandada sotsiaalmajanduse jaoks konkreetsed õiguslikud vormid, õiguslikud staatused, märgised ja/või sertifitseerimissüsteemid, tuginedes nende võimaliku lisaväärtuse hindamisele, ning kaaluda teistes liikmesriikides kasutatavate märgiste ja sertifikaatide võimalikku vabatahtlikku vastastikust tunnustamist. Sellistes hindamistes tuleks uurida, mil määral need meetmed saavad parandada arusaamist sektorist ja toetada selle arengut, võimaldades juurdepääsu konkreetsetele eelistele (nt maksusoodustused või paindlikkus konkreetsetes hankemenetlustes). Komisjon toetab seda tööd vastavalt punkti 22 alapunkti a alapunktile vi;
 - b) korraldada ja rahastada muu hulgas noorematele põlvkondadele mõeldud teavituskampaaniaid ja teadlikkuse suurendamise üritusi sotsiaalmajanduse teemal koostöös asjaomaste valitsustasandite ja muude institutsioonidega (nt ülikoolid);
 - c) levitada sotsiaalmajanduse üksuste eestveetavaid edukaid katsealgatusi ja häid tavasid ning edendada meetmeid nende heade tavade kordamiseks ja laiendamiseks sotsiaalmajanduse võrgustike ja üldsuse teavitamise kaudu.
21. Liikmesriikidel soovitatakse jälgida sotsiaalmajanduse arengut ja toimimist, soodustades teadusuuringuid ja kogudes statistikat ning kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmeid, ning teha selleks eelkõige järgmist:
- a) kasutada võimalikult hästi ära Euroopa Komisjoni pakutavat tuge, et laiendada oma riiklikke arvepidamissüsteeme, kogumaks täiendavaid ja võrreldavaid andmeid (satelliitarvepidamine), ning peamisi leibkonnauuringuid (nt tööjõu-uuring ning sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika jaoks kasutatavad uuringud), kogumaks teavet sotsiaalmajanduses osalemise kohta, sealhulgas soo ja vanuse järgi (ja võimaluse korral muude näitajate kaupa) rühmitatud andmed, et mõista mõju töökohtade loomisele;
 - b) soodustada avaliku sektori asutuste, teadusorganisatsioonide ja sotsiaalmajanduse esindajate koostööd statistika väljatöötamisel, laiendades ühtlasi teabeallikate (nt registrid, haldusandmed, uuringud ja loendused) valikut, et koguda täpseid andmeid;
 - c) toetada akadeemilisi ja sõltumatuid teadusuuringuid sotsiaalmajanduse teemadel.

LIIDU TOETUS

22. Nõukogul on hea meel, et komisjon kavatseb toetada käesoleva soovitusel rakendamist, tehes koostööd liikmesriikidega, et töötada välja sotsiaalmajandust toetavad poliitika- ja õigusraamistikud. See hõlmab eelkõige järgmist:

- a) viia ellu sotsiaalmajanduse tegevuskavas välja kuulutatud algatused, mis hõlmavad järgmist:
 - i. võtta kasutusele ja hoida töös ELi sotsiaalmajanduse portaali, mis on sotsiaalmajanduse sidusrühmadele selge kontaktpunkt, mille kaudu leida teavet liidu rahastuse, poliitikameetmete, võrgustike/platvormide ning algatuste, sealhulgas suutlikkuse suurendamise kohta;
 - ii. avaldada analüüs, mis käsitleb olemasolevaid sotsiaalmajanduse maksustamise raamistikke, avalikes huvides tehtavate piiriüleste annetuste maksustamist ja mittediskrimineerimise põhimõtet;
 - iii. hõlbustada ametiisikute vastastikuse õppe võimalusi sotsiaalmajandusega seotud teemadel, korraldades veebinare ja seminare. Need üritused võiksid põhineda kaardistamisel ning mitmesugustes sektori jaoks asjakohastes poliitikavaldkondades järgitavate heade tavade kogumisel ja vahetamisel, mis võimaldaks osalejatel jagada teadmisi ja teha kindlaks edukad strateegiad. Neil üritustel saaksid ka liikmesriikide sotsiaalmajanduse koordinaatorid vahetada omavahel korrapäraselt parimaid tavasid ja üksteiselt õppida;
 - iv. koguda kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid tõendeid sotsiaalmajanduse toimimise kohta liikmesriikides, sealhulgas toetades teadusuuringuid programmi „Euroopa horisont“ 2023.–2024. aasta tööprogrammi⁸⁴ raames;
 - v. toetada sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise arendamist, selgitades välja ja vaadates läbi kehtivad tavad, sealhulgas nende vastavuse sotsiaalmajanduse üksuste vajadustele ja suutlikkusele, et parandada arusaamist sellistest tavadest ja hõlbustada nende kasutuselevõttu⁸⁵. See töö tehakse tihedates konsultatsioonides sidusrühmadega ja eesmärgiga töötada välja lihtsad standardmeetodid sotsiaalmajanduse üksustele, et nad saaksid hinnata ja näidata oma sotsiaalset mõju;
 - vi. algatada riiklikke sotsiaalmajanduse märgiseid ja sertifitseerimiskavasid käsitlev uuring, mille käigus selgitatakse välja olemasolevad algatused, tehakse kindlaks head tavad ning ühised tunnused ja kriteeriumid ning pakutakse liikmesriikidele välja ühine lähenemisviis ja suunised, pidades silmas vabatahtlikku vastastikust tunnustamist;
 - vii. pakkuda liikmesriikidele tehnilist tuge reformideks, millega hoogustada sotsiaalmajandust nii kahe kui ka mitme riigi koostöös;

⁸⁴ Komisjoni rakendusotsus teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020“ rakendamise eriprogrammi raames aastate 2023–2024 tööprogrammi vastuvõtmise kohta (C(2022) 7550).

⁸⁵ Komisjon avaldab koos OECDga aruande, milles tehakse kindlaks ja esitatakse kohandatud lähenemisviisid, mida Euroopa sotsiaalmajanduse üksused on juba läbi proovinud, ja käsitletakse nende eesmärki, ulatust ja põhijooni ning tuuakse esile head tavad.

- viii. soodustada riikide koostööd sotsiaalse innovatsiooni vallas, kasutades Euroopa sotsiaalse innovatsiooni pädevuskeskust, Euroopa sotsiaalse innovatsiooni konkurssi ning tulevast sotsiaalsete ettevõtjate ja novaatorite võrgustikku, mida toetatakse ühtse turu programmi alusel;
 - ix. aidata kaasrakendada üleminekuprotsessi lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse tööstusökosüsteemi⁸⁶ toetamiseks, kogudes sidusrühmade antud lubadusi ning hõlbustades ökosüsteemi sidusrühmade koostööd rohe- ja digipöörde valdkonnas;
 - x. jätkuvalt parandada sotsiaalsete ettevõtete ja muude sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu rahastusele, näiteks programmi „InvestEU“ finantstoodete kaudu;
 - xi. kasutada komisjoni hankemenetlustes sotsiaalselt vastutustundlikke hanketavasid;
 - xii. teha kokkuvõtte kava rakendamisest;
- b) jälgida ja hinnata käesoleva soovitusel rakendamist;
 - c) võttes aluseks liikmesriikide aruanded, millele on osutatud punktis 26, koostada käesoleva soovitusel järgimiseks võetud meetmete hindamise aruanne, mis esitatakse arutamiseks tööhõivekomiteele ja sotsiaalkaitsekomiteele.

RAKENDAMINE, JÄLGIMINE JA HINDAMINE

- 23. Liikmesriikidel soovitatakse võtta vastu sotsiaalmajanduse strateegiad või neid ajakohastada 18 kuu jooksul alates käesoleva soovitusel vastuvõtmisest.
- 24. Et tagada soovitusel edukas rakendamine, soovitatakse liikmesriikidel vaadata läbi oma haldus- ja institutsioonilised struktuurid kõigil valitsemistasanditel ning neid parandada, näiteks:
 - a) luua ühtne kontaktpunkt, et pakkuda sotsiaalmajanduse üksustele sujuvat ja mugavat tuge sellistes valdkondades nagu juurdepääs rahastusele ja muule toetusele;
 - b) luua kohalikud ja/või piirkondlikud sotsiaalmajanduse kontaktpunktid, mis toimivad sotsiaalmajanduse saadikutena ja edendavad sektorit, pakuvad vastastikust tuge, hõlbustavad juurdepääsu liidu ja riigi rahastusele ning suhtlevad liidu rahalisi vahendeid haldavate riiklike ja piirkondlike ametiasutustega;
 - c) määrata sotsiaalmajanduse koordinaatorid riikide avalikes institutsioonides. Koordinaatoritel peaksid olema selged volitused ja ülesanded ning piisavad vahendid, et oleks võimalik soovitusel tõhusalt koordineerida ja jälgida ning tagada poliitikakujundamise järjepidevus kõigis valitsusasutustes ja liidu institutsioonidega.
- 25. Liikmesriikidel soovitatakse soovitusel rakendamist jälgida ja hinnata, sealhulgas pidades korrapärast dialoogi piirkondlike ja kohalike omavalitsustega ning sotsiaalmajanduse üksustega, et oma sotsiaalmajanduse strateegiate hindamist, jälgimist ja rakendamist teabe ja nõuga varustada ning toetada.

⁸⁶ Aruanne [„Lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse üleminekuprotsess“](#).

26. Liikmesriikidel soovitatakse esitada komisjonile aruanne soovituse rakendamisel tehtud edusammude kohta hiljemalt neli aastat pärast soovituse vastuvõtmist ja uuesti viis aastat pärast seda.

Strasbourgis,

*Nõukogu nimel
eesistuja*